NAŠA KOMUNA

GLASILO OBČINSKE KONFERENCE SZDL LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK ● LETO VII. ● ŠTEVILKA 1 ● JANUAR 1971

Razburkano delovno obdobje

Na pragu novega delovnega obdobja je prav, da se za trenutek ozremo v minulo obdobje ter ekoliko dlje zadržimo pri razmišljanju, kaj lahko pričakujemo od novega koledarskega leta. Za bčane naše občine bodo to storili trije možje, trije občani, ki jih morda lahko imenujemo tudi prve bčane občine Ljubljana-Vič-Rudnik: predsednik skupščine občine ing. Slavko Korbar, predsednik bčinske konference SZDL ing. Janez Čemažar ter ing. Natan Bernot, ki so ga naši volivci izvolili za ojega predstavnika v gospodarskem zboru skupščine Slovenije.

S stališča družbene funkcije, ki jo opravljajo, so takole razmišljali:

nž. Slavko Korbar, predsednik kupščine občine Ljubljana-Vič-Rudnik

Inž. Natan Bernot, poslanec gospodarskega zbora skupščine SRS

Inž. Janez Čemažar, predsednik ob. k. SZDL Ljubljana-Vič-Rudnik

Mg. SLAVKO KORBAR

Leto 1970 pomeni za občino Vič-Rudnik leto vlaganj v rekonstrukcijo cestnega omrežja. Sredstva, ki jih je letos skupščina namenila za sanacijo tega omrežja, presegajo 10 milijonov dinarjev, le dve leti nazaj pa so dosegali višino le okrog 300 tisočakov. V tem letu je naša občina pridobila tudi en nov avtobus ter telovadnico. Seveda kljub tega še nismo upravičeni biti zadovoljni, saj je to glede na potrebe veliko premalo.

Žal se imamo za pridobitve splošne potrošnje v letošnjem letu v veliki meri zahvaliti inflaciji. In ker se bo morala enako kot vsa jugoslovanska skupnost tudi naša občina vključiti v stabilizacijska prizadevanja, v letu, v katerega stopamo, slabo kaže tem proračunskim sredstvom. 30,8-odstotno povečanje proračunskih sredstev pomeni za Vič-Rudnik oster poseg v bilančno stanje bodočega proračuna, pomeni omejitev nekaterih prizadevanj na najbolj dekoritarnih področjih kot so ceste, šolstvo, . . . Podrobnih izračunov še danes sicer nimamo, vendar že k tako neugodni sliki prispevajo še nekatere nove obveznosti, ki nam jih v prihodnjem obdobju nalaga republika v zvezi z interesnimi skupnostmi: skrb za kulturo se prenaša v celoti na občine, v večjem meri tudi zdravstveno zavarovanje kmetov, zlasti še za tisto kategorijo, ki je ostarela in ne more plačati osnovnega prispevka. Vsekakor pa bomo z vsemi silami štednjo poskušali obdržati vsaj v glavnih proračunskih postavkah nivo leta 1970. Ostane nam še tudi upanje, da bomo skupno z občani uspeli poiskati dodatne vire financiranja zlasti potreb otroškega varstva in cestnega omrežja. V mislih imam prispevek za uporabo cestnega zemljišča in samoprispevek za otroško varstvo.

Seveda pa bo nazadnje vse odvisno od nadaljnjega razvoja materialne osnove, pri čemer lahko le pričakujemo, da bodo te omejitve, ki bodo prizadele splošno potrošnjo, prispevale k zbremenitvi gospodarstva, to pomeni hitrejšo rast proizvodnje, kar se bo nazadnje moralo nujno odraziti spet v splošni potrošnji.

Ob tem razmišljanju o proračunskih težavah bližajočega se obdobja želim le, da uokvirjena splošna potrošnja ne bi neposredno prizadela krajevnih skupnosti, ker znajo le-te proračunska sredstva izredno racionalno potrošiti in še tako skromna sredstva ponavadi obogatiti z lastnimi sredstvi, prispevki. Velikokrat se premalo zavedamo, da še tako drobni problemčki, za katerih razreševanje skrbe krajevne skupnosti, lahko veliko pomenijo ljudem. V razvitih sredinah, med katere sodi tudi mesto Ljubljana, največkrat pozabljamo, da lahko pomanjkanje zdrave pitne vode, elektrike na podeželju pomeni velik problem. Kot sem rekel, so to navidez drobne stvari, za katere skrbe krajevne skupnosti in tudi občine, v njih pa se kaže skrb za človeka, ki je sestavni del velike stvari.

Ing. NATAN BERNOT

1970. leto pomeni za jugoslovansko gospodarstvo spet nekako prelomnico, saj smo se korajžno lotili revolucionarnih sprememb na neštetih področjih gospodarskega življenja. Spoznali smo, da z nepokritimi investicijami, raznimi političnimi odločitvami na vseh nivojih o investiranju, z najemanjem kreditov v inozemstvu ne moremo graditi naše trdne perspektive. Ob tem pa pogrešam analize. Naša praksa še vedno pozna veliko premalo analiz. Še danes ne vemo, na kateri ravni, v kateri fazi je odpovedala in zakaj, kdo je imel funkcijo šoferja vozila, katerega ukrep je bil zanič. Vsako solidno planiranje bi moralo bazirati na temeljitih analizah dobrih in slabih odločitev, dokler pa ne bo tako, ne moremo pričakovati optimalnih uspehov.

V sami občini letos ni bilo treba likvidirati nobenega podjetja, na področju kmetijstva stvari vsaj ugotavljamo, če že nič konkretnega za določen premik ne naredimo. Tisti, ki so zdravo gospodarili, so letos kratko potegnili, saj jim je ustvarjena vrednost zaradi inflacije v rokah propadala, imajo pa zato v rokah lep adut za naprej: tisti, ki so si že sedaj prizadevali zdravo gospodariti, bodo v prihodnjem letu, ko bodo morali vsi zdravo gospodariti, v veliko lažjem položaju. A kljub temu je težko reči, kdo bo v prihodnjem letu pravzaprav plačal račun letošnje inflacije, ker premalo poznamo vzroke, ki so do nje pripeljali. Upamo lahko le, če bo ideja stabilizacije zmagala, da bodo končno le prišli na svoj račun tisti, ki znajo delati, ki znajo gospodariti.

Ing. JANEZ ČEMAŽAR

Po burnih razpravah o občinskih in mestnem statutu, ki so se končale spomladi, je v organizacijah SZDL zavladalo zatišje, ki pa je pomenilo samo zatišje pred nevihto, saj bo leto 1971 za socialistično zvezo, kot vidimo že sedaj, izredno dinamično.

Zakaj?

Komaj smo končali razprave o komunalnem sistemu, že jih bomo morali ponovno začeti, komaj smo končali razprave o ustavi, nas čakajo že nove. Nismo še pozabili razprav o reformi, pred durmi je stabilizacija. Vračanje na ista vprašanja ljudje neradi sprejemajo, zato je politična organizacija, kot je SZDL, v takih primerih v nezavidljivem položaju.

Od načelnih soglasij, načelnega strinjanja z vsemi predvidenimi spremembami, nas najtežje delo čaka, ko bo te spremembe treba prenesti v prakso, torej v obdobje, na pragu katerega stojimo, ko se bo pokazala kopica navidez drobnih vprašanj, ali vsaj za republiške in zvezne organe drobnih vprašanj, ki pa so za posameznike in določene sredine izredno pomembna. Konkretno reševanje teh drobnih vprašanj je velikokrat izredno težko ali celo nemogoče, čaka pa aktiviste socialistične zveze v krajevnih organizacijah in na nivoju občine. Zato lahko brez dvoma pričakujemo v letu 1971 odgovorne in številne naloge, katerih uvod bodo v samem začetku leta sprožile volilne konference krajevnih organizacij in občinske konference, od katerih dobre organizacije, predvsem v kadrovskem pogledu, bo odvisno, kako se bo socialistična zveza kot organizacija vključila v reševanje vprašanj, ki jih bodo prinesle ustavne in druge spremembe.

M. Ž.

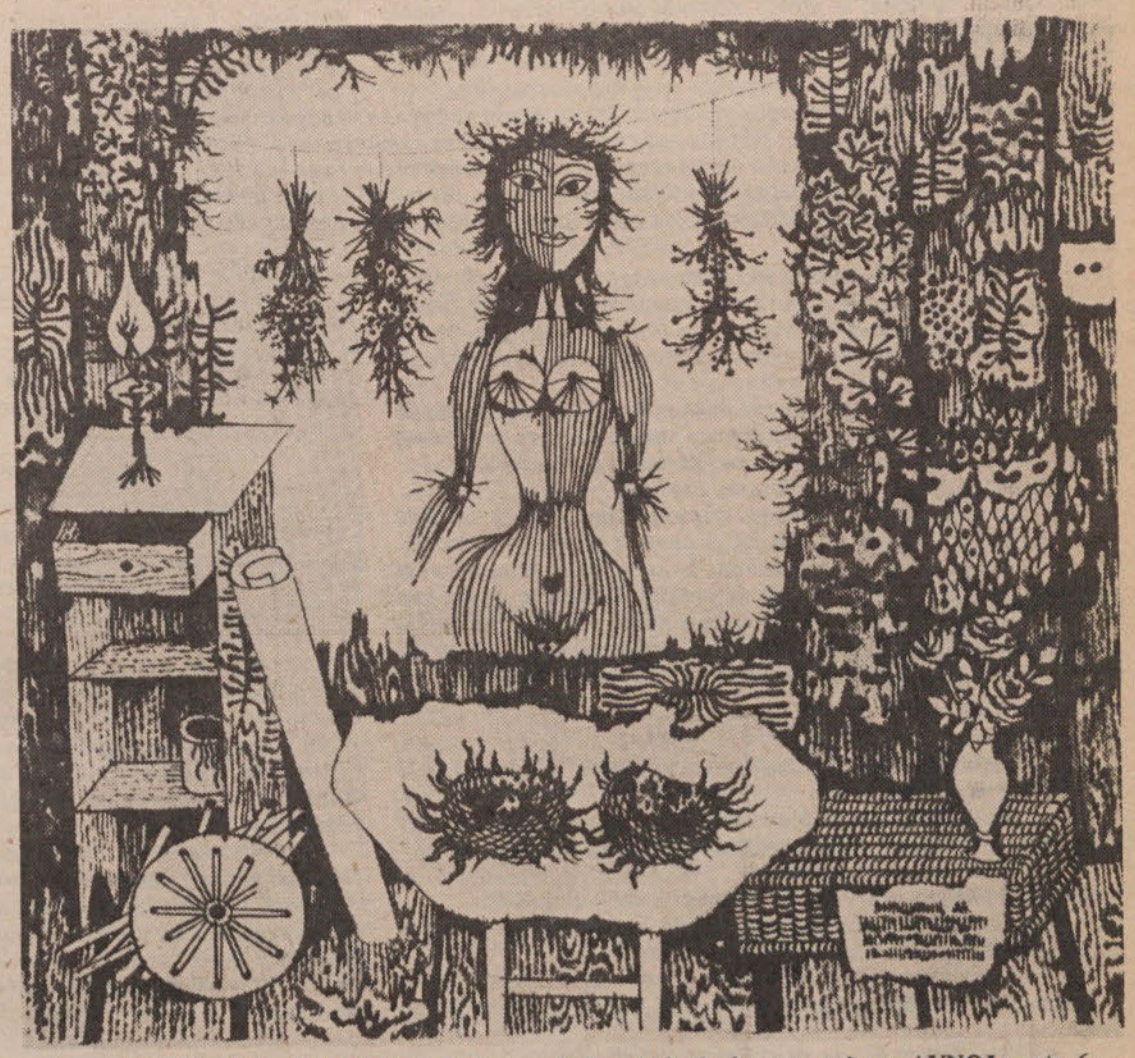

France Mihelič: Dafne IV, 65. K novoletnim voščilom in k članku o nagrajencu AVNOJ na str. 6.

Od svet'ga Viča zgun se sliš' u Naš' komun'

Staro leto je ugasnilo,
kaj se v njem je primerilo?
Spomnimo se, če na Viču
lani kaj je šlo k hudiču.
Tukaj so dogodki zbrani,
ki so se zgodili lani.
Če pa kaj smo izpustili,
če smo koga pozabili,
naj nikar se ne jezi,
saj že ve, zakaj ga ni!
Nam se namreč preveč smili,
smo zato ga izpustili.

Julija hudo zavre:
viška „trola" spunta se.
Noče več na Vič voziti,
saj se vozi že po riti.
Tržaška cesta uglajena,
skozi viško vas napravljena
zakaj si tak preluknjana,
mar brani se te občina?
Ne, kje pa! Občina ni ta,
kriva [illegible]publika!
Tako [illegible]krat smo modrovali,
ko pešci smo vsi vprek postali.
Še ena rožca tistih dni,
ki v Rožniku se razcveti.
Direktor gor, direktor dol,
mladina hoče svoj idol.
A kmalu vse se pomiri,
ko čevelj k Usnju se seli.
Če pa se ženi ženin star,
ljubezni ni, je le denar!
Da na Viču so krivice,
to vedo že tudi Vice.
Mrtvi nimajo miru,
niti ne na britofu.
In kar čez noč razbobnal Vič
mnogo hrupa je za nič.
Čeprav gradi se brez prestanka,
nam stanovanj še vedno majka.
Ob tem nam bi bilo v uteho,
če bi v Trnovem našli streho.
A to samo je na maketi,
zdaj z delom treba je začeti.
Roke si moramo umiti,
denar čimprej od kod dobiti.
Nam pa se to nekam piše,
gradimo raje črne hiše.
V Iliriji je bil preplah,
direktorja je zgrabil strah.
Za stol njegov so vrgli žreb
da kmalu bi se vnel pretep.
Skupščinski sejem bil je živ,
se dolgo časa ni umiril.
Na koncu vendar so sklenili
in pet „direktorjev" odbili.
Ob koncu leta sijajen pir
zravnal skupščinski je nemir.
Odborniki so rekli da,
predsednik Slavko, ta pa zna!

A. A.

PRIPIS UREDNIŠTVA: Naši bralci, zlasti pa ljudski pesniki, bodo to kroniko v verzih lahko sami nadaljevali . . .

Novoletna basen

V uredništvu smo razmišljali, kaj bi objavili zabavnega v naši novoletni številki. Predlogov je bilo več, naposled smo se odločili, da objavimo kratko basen:

Živali so sklenile prirediti koncert. Vendar se niso in niso mogle uskladiti.

„Moramo kaj spremeniti," je predlagala žirafa. „Manjši naj stopijo naprej, večji naj se postavijo zadaj!"

Storili so tako. Glasba ni bila nič boljša.

„Še vedno ne stojimo prav," je ugotovil volk. „Večji naj se postavijo levo, manjši desno."

Storili so tudi tako. Vendar glasba ni bila nič boljša.

Poskušali so še z novimi spremembami. A pravega uspeha ni bilo.

„Kaj, če sploh ne znamo igrati," je glasno pomislila lisica.

Toda vsi so bili mnenja, da to le ne more biti vzrok slabega muziciranja.

Opomba uredništva: vsaka podobnost z nekaterimi dogodki v pripravi ali poteku je nenamerna in slučajna.

PREDSEDNIKI KO SZDL SO SE SESTALI

16. decembra so se sestali predsedniki krajevnih organizacij SZDL občine Vič-Rudnik. Dogovorili so se za organizacijo javnih razprav o spremembah v družbenopolitičnem sistemu SFRJ. Te razprave bodo združili z volilnimi konferencami KO SZDL, nekatere pa bodo organizirali tudi namensko. Izvedli jih bodo do konca januarja 1971. Na razpravah bodo sodelovali tudi poslanci in člani konferenc SZDLS.

VSEM OBČANOM ŽELI SKUPŠČINA OBČINE LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK SREČNO NOVO LETO

VSEM ČLANOM SZDL VSE NAJBOLJŠE V LETU 1971 – OBČINSKA KONFERENCA SZDL

ČLANOM ZZB NOV IN VVI TER NJIHOVIM SVOJCEM ŽELIMO SREČNO NOVO LETO – ZZB NOV OBČINE VIČ-RUDNIK

OBČINSKI ODBOR ZRVS VIČ-RUDNIK S KRAJEVNIMI ZDRUŽENJI RVS ŽELI VSEM SVOJIM ČLANOM, DRUŽBENO POLITIČNIM ORGANIZACIJAM IN VSEM OBČANOM SREČNO IN USPEŠNO NOVO LETO 1971

VSEM ČLANOM DRUŠTEV PRIJATELJEV MLADINE, MENTORJEM PIONIRSKIH ODREDOV, VZGOJNEMU KADRU, STARŠEM, CICIBANOM IN PIONIRJEM ŽELI ZADOVOLJNO IN USPEŠNO LETO 1971 – ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE OBČINE LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK

LJUBLJANA

PO 2139/1978

POGOVOR S PISCEM KNJIGE »ČLOVEK PROTI NARAVI«

Morilci svoje prihodnosti

Prof. dr. France Avčin razmišlja o prihodnjem človeškem propadu in omenja tudi nekaj rešilnih možnosti

Prof. dr. France Avčin (Foto: E. Šelhaus)

Prof. dr. France Avčin je zelo globoko proučil obnašanje narave. Lastna spoznanja so ga postavila na skoraj čisto neodvisen položaj. Hočem reči, da sta ga znanje in predvsem vednost o svetu posadila na tisto opazovalno točko, od koder lahko nemoteno in zelo nepristransko sodi o toku narave na zemlji in o človeku, ki hodi proti temu toku. Zanesljiv dokaz za to trditev sta knjigi Kjer tišina šepeta in Človek proti naravi, ki ju je 60-letni profesor na ljubljanski fakulteti za elektrotehniko napisal, odkar ima vso pravico do tiste točke.

– Ali mislite, da je človek sploh naravna stvar, da sodi v naravo? To vas vprašujem zato, ker je znani ameriški fizik Erwin Hahn dvomil, da je človek del narave in to zaradi entropije, zaradi neurejenosti, ki se pri njem povečuje vedno bolj, čim bliže je smrti?

Človek je prav tako razvojni produkt narave. Odlikuje pa ga, da je zaenkrat najvišji produkt žive narave. Možno pa je, da je v naravi zakonitost, ki terja, da se do viška razvite vrste same uničijo.

– Kaj pa ta nered znotraj človeka, entropija?

Entropija je naravni zakon in je stvar termodinamike, je nastal iz termodinamike, smo ga povzeli in ga prenesli na druga področja. To je še vedno samo fizikalni zakon, ki kaže, kako delazmožnost različnih energij vse bolj in bolj degenerira. Kamen se ne bo sam dvignil v zrak, človek ga lahko vrže v zrak. S tem je entropijo navidezno zmanjšal. Ampak, ta kamen prileti nazaj na zemljo in del njegove žive sile se spremeni v toploto in entropija je narastla.

BOŽANSKI NERED

– V neredu in iz nereda se rojevajo nove stvari? To je tako, kot da bi bil nered v bistvu red?

Absolutna neurejenost je pravzaprav osnovni red narave, človek ga pa spreminja s svojo voljo in svojim razumom.

– Stvaritve so nastale iz nereda?

Seveda, iz nereda se izločijo in stremijo k večji urejenosti.

– Prej, ko sem rekel, da človek kot da ni del narave, sem mislil na to, da dela človek proti sebi in proti naravi?

Po tem, kar dela, je dejansko vsako njegovo dejanje nekaj, kar ni v skladu z naravo. To se dandanes vse bolj pozna v njegovo lastno škodo.

– Ali dela človek, ko gre proti naravi, red ali nered?

Dela svoj red, ki ga bo sčasoma uničil, če ne bo s tem prenehal, ali se vsaj uskladil z osnovnimi biološkimi zakonitostmi življenja v naravi. Zdaj pa sami ugotovite, ali je to red ali nered? Lep red, ki na kraju urejevalca uniči.

– Pa zakaj potem nastopa človek zoper sebe?

NAD SEČIŠČEM JE SMRT

Zato, ker tega ne ve, zdaj pa se začenja zavedati, ker ga tepe. Ameriška znanstvena revija National Geographic pravkar analizira, kako človek uničuje svoje okolje na svetu, kako onesnažuje vso biosfero, to je tisti pas, v katerem lahko življenje obstaja, to je nekako lupina zemlje. Prinaša grozljiv diagram preteklega in prihodnjega naraščanja svetovnega prebivalstva, zraven pa prehrambeno verigo. Iz njega je jasno razvidno, da bo stari Malthusov zakon o ravnotežju med številom prebivalstva in razpoložljivo hrano kaj kmalu zopet kruto obveljal, kajti količina hrane, ki jo bodo proizvedli, ne bo nikdar mogla naraščati tako strmo kot lahko število ljudi na svetu. Nekje se obe krivulji neusmiljeno srečata in nad presečiščem je za človeka samo še smrt zaradi lakote, podhranjenosti, degeneracijskih bolezni in podobnih neizprosnih regulativov v naravi. Sloviti francoski raziskovalec morskih globin komandant Jacques-Yves Cousteau pa je ugotovil, da je morsko življenje tudi v navidez najmanj onesnaženih morjih upadlo za dve tretjini, odkar jih on raziskuje. Thor Heyerdahl je našel sredi Atlantika toliko nafte, da niso mogli pomiti posode. Kakšne so posledice? Posledice so, da mlado življenje, bodisi ribje, bodisi planktoni ali alge, ki živijo svoje prvo življenje v površinskih plasteh morja, da bi lahko prišlo do potrebnega kisika, sonca in ogljikovega dvokisa iz zraka, dobi zraka vedno manj in manj, ker je morje pokrito s plastjo, ki zadržuje tako sončne žarke kot pline. Zato je življenja v morju vedno manj, vse manj pa je tistih mikroorganizmov, ki dajejo v zrak kisik, in dajejo s fotosintezo 70 odstotkov vsega kisika na svetu. Zelenje na kopnem ga daje le 30 odstotkov. Tukaj se izjalovijo upi prihodnjega človeštva, da bo koloniziralo morje in iz njego dobivalo hrano za svoje venomer rastoče milijarde.

BIOLOGIJA IN SOCIALIZEM

– Vi sploh vidite kakšno rešitev?

Rešitev vidim samo eno, da se človek vda, disciplinira v nekak resničen socializem, ki bo videl tudi sosede, ne pa samega sebe.

– Ne vidim zveze med biološko rešitvijo človeštva in socializmom?

Jo boste zdaj videli, to je možno le, če se človeštvo integrira v svetovno skupnost, če opusti svojo razdeljenost, svoje drobcene interese.

– To pomeni, da bo konec držav?

Da, konec absolutnih samostojnosti držav in nastop velikih konfederacij, zvezanih v svetovno konfederacijo. Le tako bo mogoče izvajati sklepe, ki bodo človekovo naravno okolje rešili njegovega največjega sovražnika – človeka, ki postaja rak narave.

– Mislite, da bo ta svetovna združitev uspela?

Nič ne mislim. Človek je pred alternativo, ali vozi tako naprej in vozi potem proti svojemu kolektivnemu propadu, ali pa uporabi pamet in posluša svojo lastno znanost. V tem primeru bo lahko doživel na tem planetu še lepe čase, kajti potencialne možnosti njegovega umskega razvoja so prav neverjetne.

– Kaj pa, če v resnici ni nobene možnosti, da bi se človek rešil?

Tega jaz ne bom rekel, ker sem vam že povedal svoj sum, da je taka zakonitost, da narava svoje najvišje razvite produkte uniči, ko postanejo za njeno celoto škodljivi.

NI VEČ REŠITVE?

– S tem ko, recimo, narava uničuje človeka, ali je to red narave?

Seveda je. Red je v tem, da gre ves njen razvoj tipaje preko neštetih poizkusov, od katerih jih velika velika večina obtiči v slepi ulici, le malo jih obstane, ker so življenjsko progresivni.

– Če je red v naravi to, da uniči vse tisto, kar ji škoduje, potem lahko rečemo, da bo človek zanesljivo poginil, kaj pravite?

Čisto možno, če svojega škodljivega ravnanja ne bo ukrotil in se naravi zopet prilagodil. Dinozavri tega niso znali, zato so propadli. Postali so preveliki, življenjsko okolje se je spreminjalo in so izpadli. Najbrž so bile to tudi zelo neumne živali.

– S stališča celotne narave verjetno sploh ni pomembno, če bo človek propadel, to sploh ni nič hudega niti nič posebnega, je tako?

S stališča narave to res ni nič posebnega. Svet se bo vrtel naprej in druge vrste se bodo razvijale naprej. Najverjetneje je, da bodo zavladale žuželke, ki so socialno izredno organizirane in biološko fantastično odporne.

ŽUŽELKE ZAMENJAJO ČLOVEKA

– Kako mislite, da so biološko odporne?

Poglejte, proti vsem insekticidom so zmožne razviti v svojih številnih hitro rastočih generacijah take individue, ki tudi strupov ne občutijo več. Ti strupi pa so hkrati pobili še njihove naravne sovražnike in tako jim je življenjska pot le še bolj odprta.

– Povejte kakšen neposreden primer?

Koloradar! Še noben insekticid ni ukrotil koloradarjev, znale bi ga le ptice, ki so v tem pogledu najboljši insekticid. Moderno poljedelstvo pa prav te ptice katastrofalno uničuje. Hotel sem vas povabiti v avto in vas zapeljati po Barju, da bi videli, kaj se v kmetijstvu dela. Jerebice, prepelice so praktično že izginile, kajti moderni način kultiviranja zemlje jim je onemogočil življenjske pogoje.

– Če vzamemo, da bo človek izginil in da bodo zavladale žuželke, ali lahko napišem, da bodo imele žuželke svojo kulturo?

Lahko, zakaj pa ne. Poglejte, kako je človek nastal. Ali so prve oblike vretenčarjev poznale kakšno kulturo? Ne, samo kruti boj za obstanek. Tudi vse nižje vrste kot človek je ne poznajo. Samo, človek, to je edinstvena razvojna veja vretenčarjev, tako imenovana gola opica.

OPICA IN POLITIK

– Torej, če bodo zavladale žuželke, bodo imele kulturo kot ima zdaj svojo kulturo človek?

Zakaj pa ne, saj po svoje je mravljišče ali čebelji panj zame tudi kultura s svojim neverjetnim redom, s svojim načinom, kako se sporazumevajo med seboj o zanje osnovnih življenjskih problemih. Ne verjamem, da delajo živali le instinktivno. Natura non facit saltus! Narava ne dela skokov. Zato vidim samo zvezni prehod med bolj ali manj nizko inteligenco živali ter najvišjo živalsko inteligenco, to je človekovo. Če prerežem najnižjo opico ali še tako uglednega politika, bom videl natančno enako drobovje, iste organe. Biološko je človek še povsem žival.

– Ampak, narava dela skoke, če pogledate fiziko, ali ni tako? Tukaj je kvant oziroma fotonski delec v korpuskularni teoriji svetlobe?

Fizika je danes v tako slepi ulici, kot še nikdar poprej. Njena na videz lepa forma je v resnici ognjen zid, za katerim je ujeta in si ob vsakem poskusu, prodreti ga s svojimi dosedanjimi sredstvi, osmodi krila. Izpelje le detajle, ne vidi pa poti naprej.

– Ampak jaz sem govoril s fizikom, ki je eksperimentalno obrnil čas s sistemom delcev?

IZUMITELJ OBSOJEN NA SMRT

Eksperimentalno, ampak, ali je to res realna obrnitev časa? Veste, to so špekulacije.

– Prav, kako ste prej mislili, da se mravlje ali čebele sporazumevajo med seboj?

Obvestijo se, kje je hrana, dajo smer delavkam, da gredo ponjo.

– Pa še telepatske zmožnosti imajo, ne?

To pa itak. Živali se sporazumejo z ultra zvokom, to vemo, zakaj se ne bi z elektromagnetskim valovanjem? Tudi pri človeku je to možno. Govorjenje o prenosu misli je danes še spekulativno, nefizikalno, jutri pa bomo kaj takega lahko gledali na TV cevi. Varuj nas, Gospod, da bi vedeli, kaj drugi mislijo. To bi bilo odlično za policijske režime. Tistega, ki bi to iznašel, bi bilo treba ubiti, še preden bi se rodil.

DRŽAVA MRAVLJINCEV

– Vi mislite, vračam se malo nazaj, da živali mislijo?

Na svoj način. So lovski psi, za katere smo lovci prepričani, da mislijo in se lahko z njimi pogovarjamo na neki način. Malo manj kot dopoveš mu lahko, psu, in razumeš, kaj hoče izraziti.

– Vi potem mislite, da bi lahko obstajala tudi mravljinčna država?

Zakaj pa ne. Poglejte, v kakšnem naskoku so ponekod mravlje, kot recimo termiti v Afriki, to je problem marsikje. Kadar pridejo, požrejo vse, ker les uničujejo z notranje strani.

– Torej bo lahko na Zemlji žuželčja civilizacija?

Saj jo že imajo. Ali ni to civilizacija – panj čebel! Kakšen absoluten red imajo.

– Reciva, da se zdajle strinjava in da veva, da bo človek propadel, Kaj bo pri njem najprej propadlo? Kako se bo začel ta propad?

Čimveč bo ljudi na svetu, tem bolj krute bodo njihove medsebojne razmere, tem manj bo osebne svobode,tem več prisile.

– Človek bo izgubljal etiko, to najprej?

Posledica je tudi propadanje vsakršne človekove etike. Človek bo vse bolj postajal kvocient milijarda ljudi, deljeno z eno milijardo.

ZLO POSTANE DOBRINA

– Kakšen bo človek brez etike?

Takega človeka si predstavljam ali kot popolnoma amorfno bitje brez lastne volje, ali pa v drugi skrajnosti, kot skrajno agresivno bitje, ki se bo borilo samo za svoj lastni goli obstoj brez obzira do soljudi. Najbrž bo teh drugih malo in ti bodo vse bolj absolutistično vladali prvim.

– Takrat se bo morala zaobrnila. Zlo bo postalo dobra vrednost?

Saj je v tem že vse povedano. Zlo kot negativna moralna vrednost bo zanje zelo pozitivna.

– Nekoč prej ste rekli, da ima človek izredne potencialne možnosti za umski razvoj. Ali se bo v dobi propada, ko bo človek izgubljal etiko, morda vseeno zvišala intelektualna raven ljudi?

MOŽGANI ZACVETIJO ELITI

Pri teh izbranih se bo zvišala in ti bodo poskrbeli, da se ostalim neizbranim tem bolj znižala, ker le tako jim bodo lahko vladali, jih krotili in omejili v razplojevanju čez določeno mejo.

– Čez kakšno mejo?

Če bo 30 milijard ljudi na svetu, kot bi nekateri hoteli, si lahko kar izračunamo, koliko ljudi bo prišlo na kvadratni meter zemlje. Račun je lahek. To je meja, tu je konec, seveda, če bo demografski razvoj tekel tako nemoteno naprej. Jasno je, da bo narava ta razvoj zavrla s krutimi sredstvi svoje selekcije. Tako bo svet podoben plešasti krogli, polni gomazečih človeških mravljincev, ki bodo žrli med seboj za še razpoložljivo hrano.

– In kakšna bo naslednja stopnja propada?

Ta sistem bi lahko šel v brezkrajnost. Izginilo pa bo takoj človeštvo, ker bo vedno bolj degeneriralo. Degeneracija bo prišla do določenega praga, s katerega pa ni več vrnitve nazaj.

SONCE SE SESEDE

– Kakšnega dogodka, recimo?

Recimo, da naše Sonce naenkrat zleze skupaj in ob tem silno belo zažari. V tem hipu bo ves njegov planetni sistem zgorel. Enkrat pa je verjetnost, da bi se to zgodilo, še minimalna. In če je možnost, da ves naš mali sončni sistem zaide v kak gost oblak medzvezdne materije, pa postane sončno sevanje na Zemlji tako šibko, da bi vse življenje zamrlo v mrazu. Nekateri tako tolmačijo nastanek ledenih dob. Od zadnje je preteklo samo 20.000 let.

– Če bi bil to ciklus, potem bi spet lahko prišla?

Zakaj pa ne, bilo jih je lepa vrsta, in zakaj ne bi prišla še enkrat, bo vsa Nemčija, Norveška do Alp in Alpe same, vse zalite z 1000-metrski led. Kar je bilo včeraj, je lahko tudi jutri.

– Zdaj sem preskočil čez vse te možnosti za propad in sem prišel pri tistem verjetnem degeneracijskem propadanju človeka. Ampak človek bo imel vedno več možganov, intelekt se bo silno povečal, kako zdaj to razložiti z degeneracijo?

Fizična degeneracija, telesna, to pa ne gre vzporedno, telesno in duševni razvoj, še malo ne.

NA SVETU 30 MILIJARD LJUDI

– Ampak, če se bo človek kljub telesnemu propadanju um tako razvil, potem bo lahko ustavil svoj konec? Lahko se bo boril z naravo, kajne?

Se bo boril z naravo, kot se bo dalo. Na svetu bo vsega skupaj tistih 30 milijard ljudi, enostranskemu razvoju pa ni nujno, da bo sledil telesni razvoj. Človek bo vse šibkejši in šibkejši in je že danes šibkejši, poglejte, kaj vse nas uničuje. Če bi današnjega človeka postavili nagega in brez orodij v svet pred 20.000 leti, je v enem tednu vsega konec.

– Kaj pa, če bodo ostali samo možgani, veliki možgani, ki bodo odporni?

Če bo narava dopustila ravno tak razvoj, lahko ga prekine prej.

– Vi mislite, da ga bo prekinila?

Jaz sem prepričan, da takih bitij na Zemlji ne bo.

– Ali narava že deluje, da bi prekinila tak razvoj?

Da, sedanje bolezni se že lahko tolmačijo kot sredstvo narave, da se iznebi svojega največjega uničevalca – človeka, ki ga je ustvarila in dognala do višine, ko ji v celoti gledano – postane nevaren. Vse hoče uničiti, saj človek uničuje vse bratske živalske vrste in tudi vso njihovo hrano, s tem pa tudi svojo hrano.

VIRUS PRELOMIL POGODBO

– So, recimo, virusi to sredstvo narave, s katerim je skušala prekiniti človekov razvoj?

Virusi so eksistirali prej in slej, samo človeku niso bili tako škodljivi, ker je bil dovolj odporen do njih. Živel je človek z njimi v biološkem ravnotežju, kot z vsem ostalim živim svetom.

– Ampak, kaj je bilo potem? Kako je virus dobil bojno nalogo?

Potem? Človek postaja biološko vse manj sposoben, virusi pa lahko vse bolj razvijajo tako po količini, kot po svoji virulentnosti. Nihče ne more trditi, da se ne bi utegnil kdaj razviti virus, ki se ne bo mogel upreti noben človek. Tak virus bi strašno rade imele konkurenčne ideologije, da bi selektivno uničevale svoje sprotnike. K sreči pa ne morejo selektivno biološko ojačati svojih vrst, da bi tako le-te preživele.

– Kaj pa, če človek znotraj sebe sam ustvarja viruse, da narava tako bori zoper njega?

Nobeno bitje ni individualno, temveč je del neke biomase.

– Mislil sem tako, da nastajajo znotraj človeka iz njegovih virusov, da jih človek ustvarja, ne da bi zavestno vedel, da jih ustvarja jih?

MEJA MED ŽIVIM IN MRTVIM

V njej se rojevajo. Virus tolmačijo kot nekaj, kar je na meji med živo in mrtvo materijo, saj lahko kristalizira.

Neposredno hočem vprašati, če morda notranja človekova narava, v njegovem telesu, sama ustvarja viruse, da se bori proti človeku, ki je, denimo, iztiril, ki se je obrnil zoper naravo celoto, ali nekaj takega?

V njem nastajajo virusi, eni nastajajo v paradižniku, eni v veškem telesu, to je posebno področje, tu biologija stoji, tu je meji med živim in mrtvim. Mi čisto nič ne vemo, kaj je življenja. Tu ne moremo dajati nobenih izjav, tu moja človeška pamet obstane.

– Pustite si malo fantazije. Ali se vam zdi možno, da bi narava v človeku ustvarjala viruse, da bi ga ugonobili?

Zakaj pa ne, nikakor ni rečeno, za rak ne vemo, da bi bil nalezljiva bolezen, ne vemo pa tudi, če je virusna bolezen, lahko je. V tem primeru bi se uničujočega raka povzročujoči virus kar v človekovem organizmu. Mogoče je tudi tako, kot posledica človekove degeneracije, neodpornosti.

OKOLJE, SOVRAŽNO INTELEKTUALCEM

– Ali lahko socializem reši človeka?

Socializem, resnični socializem, je sploh edina družbena ureditev, ki bi eventualno lahko omogočila rešitev človeka pred človekom v svetovnem merilu. Pravega socializma, kakor sem ga nakazal, svetovno državo, zaenkrat še ni nikjer in ga tudi ni videti.

– Kaj pa je bistvo tega socializma? Kaj bo treba najprej storiti, da bo?

Zanj bo treba najprej to, da se odnosi med ljudmi temeljito v bistvu spremene, da človek sočloveku ne bo več volk, temveč variš, da Slovenec Slovencu ne bo samo Slovenec.

– Ali se vi sami ravnate po najboljših vrednostih in pravilih, da se jih okoli sebe vseuničujoči človek odreka in gre, kot pravite, proti svojemu skoraj neizogibnemu koncu?

Jaz nisem noben svetnik, tudi name vpliva okolje, ki je sovražno zlasti izrazitim intelektualcem. Vendar mi je taka človeškega sožitja ideal, daleč od kolektivskega kapitalizma. Ta pojmuje naš samoupravni socializem poprečni potrošniški

PRIMOŽ Ž

DANAŠNJI, JUTRIŠNJI IN POJUTRIŠNJI POGLED V TOBAČNO TOVARNO, MERCATOR IN LJUBLJANSKE OPEKARNE

TRIJE NAJVEČJI

Pravijo, da so prazniki dobrodošla priložnost za pogled nazaj – za ocenjevanje dosedanjih uspehov ali neuspehov in za pogled naprej – za napoved načrtov in želja. To še toliko bolj velja za takšno priložnost, kot jo nam ponuja staro leto z istočasnim umirjanjem in rojstvom – staro, preživelo, neprljubljeno izginja in javlja se novo, sveže, želeno in pričakovano. In tako smo svoj pogled tokrat usmerili v današnji „danes" in jutrišnji „jutri" treh kolektivov v naši občini, kolektivov, ki morda niti niso največji, dajejo pa s svojim gospodarjenjem prav gotovo močan vpliv celotnemu dogajanju v občini. To so tobačna tovarna, pa Mercator in nenazadnje tudi Ljubljanske opekarne. Čeprav mogoče razgovori z direktorji omenjenih treh podjetij niso povsem identični z mišljenji vseh zaposlenih v teh kolektivih, pa so vsaj po našem mnenju poskus objektivnega prikaza delovanja nekega podjetja. Prepustimo torej besedo Rudolfu Srimšku, Adiju Ostercu in Ignacu Voljču.

LETA 1971 – CIGARETA ASTOR „MADE IN LJUBLJANA"

Tisoč zaposlenih, poleg tovarne v Ljubljani še dva obrata za proizvodnjo tobaka v Orašju na Savi in v Senti, 175 milijonov dinarjev celotnega dohodka v letošnjem letu, poprečni osebni dohodek zaposlenih 1400 dinarjev. To so nekateri telegrafski podatki „osebne izkaznice" ljubljanske tobačne tovarne, podatki, ali bolje povedano dejstva, na katera bi bil lahko ponosen marsikateri naš kolektiv. In ravno ti podatki, pa seveda še sedanji položaj in načrti v prihodnjem letu so bili predmet našega pogovora z direktorjem ljubljanske tobačne tovarne Rudolfom Srimškom.

„Vse do pred nedavnim je bila naša tobačna industrija pred težkim vprašanjem, namreč v tem, da ji je veliko dohodka pobral prometni davek. Kako je, tovariš direktor, sedaj?"

„Res je, da smo vse do dvajsetega novembra letos pa dve leti nazaj, če vzamem za primer zavojček cigaret filter 57, dobili 70 S dinarjev. Gre namreč za to, da je pri ceni zavojčka 3 dinarje odpadlo na prometni davek kar 230 dinarjev in je toliko ostalo za plače, za investicije le

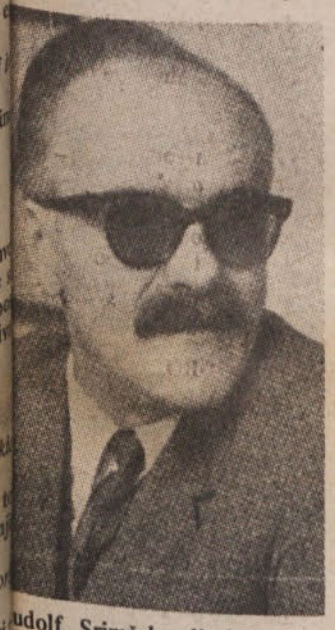

Rudolf Srimšek, direktor Tobačne tovarne

v 5-dinarjev pri zavojčku. Kot rečeno, od 20. novembra letos je pobral nekoliko ugodnejši. Na prometni davek – spet jemljem za primerjavo filter 57 – odpade 218 din in nam ostaja 82 S-dinarjev. Pri filtru morava je situacija podobna – davek 180 S dinarjev, nam ostaja 70 dinarjev (upoštevajoč ceno 50 S din za zavojček). S tem se je naš položaj nekoliko popravil, bistveno pa je določilo, da se proizvajalčeve cene glede na kvalitetne skupine cigaret ne znižujejo."

„Čeprav ste bili, vsaj iz teh podatkov je vidno, v dokaj težkem položaju, pa je, tovariš Srimšek, v zadnjih letih tovarna močno napredovala. Kako in na kakšen način ste dopeli?"

„Če vzamem za osnovo leto 1968, potem smo lani povečali proizvodnjo za 40 odstotkov, letos za 20. Letos bomo izdelali 5 milijard cigaret, od tega 85 odstotkov odpade na cigarete s filtrom, kar nam v vrednosti celotnega dohodka prineslo 175 milijonov dinarjev. Letos smo se na primer povzpeli s četrtega mesta v jugoslovanski tobačni industriji na drugo mesto, takoj za Niško tovarno. Kje so razlogi za takšen skok, vas zanima? Po mojem mnenju gre zasluga predvsem doslednemu zamenjevanju zastarele strojne opreme z novo in vsakoletnemu povečevanju produktivnosti. Tako bomo v prihodnjem letu ob osemodstotnem povečanju proizvodnje povečali produktivnost za 14 odstotkov."

OB STOLETNICI NOVA VLAGANJA IN NOVA CIGARETA

„Z letošnjimi proizvodnimi rezultati ste torej lahko zadovoljni. Kakšni so vaši obeti ali bolje povedano realni načrti za prihodnje leto?"

„V letu 1971 nadaljujemo z začetimi modernizacijskimi koraki v naši proizvodnji. Poleg petih novih strojev, ki smo jih kupili letos, bomo prihodnje leto kupili še 15 strojev za izdelavo, spajanje in kontrolo cigaret, za rezanje, za pakiranje in za celofaniziranje cigaretnih zavojčkov. Vrednost celotne investicije bo znašala 8 milijonov 600.000 dinarjev. Na drugi strani pa bomo poleg modernizacije strojne opreme dali največji poudarek povečani kvaliteti in ekonomičnosti poslovanja. Skratka, pričakujemo, da bodo vlaganja dala ustrezajočo protivrednost. Kot rečeno, prihodnje leto nameravamo povečati proizvodnjo za 8 odstotkov, 5-odstotno naj bi se povečala proizvodnja filter cigaret in vrednost celotnega dohodka naj bi bila 200 milijonov dinarjev. Prihodnje leto bomo prešli tudi na 42-urni delovni tednik in do leta 1973 računamo, da bomo lahko delali le v dveh izmenah in tako osvobodili naše delavke utrujajočega nočnega dela. No, ob vsem tem nam ostane le želja, da se v naših predvidevanjih nismo zmotili."

„Prihodnje leto, to je leta 1971, praznuje vaš kolektiv 100-letnico ustanovitve ljubljanske tobačne tovarne. Upam, da ni preuranjeno vprašanje, če za to priložnost pripravljate kakšno presenečenje?"

„Ker me o tem sprašujete že sedaj, najbrž presenečenja ne bo prihodnje leto, ampak danes, ko vam bom to povedal. Gre namreč za to, da imamo v pripravi začetek nove proizvodnje novih cigaret. Sklenili smo namreč kooperantsko pogodbo z znano zahodnonemško firmo in tako bomo začeli leta 1971 tudi v Ljubljani proizvajati znane cigarete znamke Astor. Lahko vam že danes zatrdim, da cigarete Astor ‚made in Ljubljana' ne bodo kvalitetno nič slabše od originalnih, njihova prednost pa bo po mojem mnenju v ceni. Kot računamo, bo ta nižja od sedanje in naj bi bila od 5 do 6 dinarjev za zavojček."

Pravzaprav bi se lahko z direktorjem ljubljanske tobačne tovarne Rudolfom Srimškom pogovarjal še dlje, vendar sem prepričan, da je s svojimi odgovori podal jasno sliko pričakovanj, obetov in ciljev tobačne tovarne v letu 1971.

NOVE BLAGOVNE HIŠE V NOVEM LETU

„Nemara mi bo kdo zameril, ker Mercatorju v teh vrsticah morda ne bom posvetil tolikšne širine, kot v drugih dveh zapisih. Sicer pa bolor pozna generalnega direktorja veletrgovine Mercator Adija Osterca, potem ve, da moj sogovornik ne uporablja pretiranih besed o nekaterih problemih in še manj zgovoren je, kadar ga vprašam o položaju podjetja, ki ga že 18 let vodi. „Če preveč govoriš, ni dobro, če pa si tiho, potem ljudje mislijo, da je nekaj narobe. Zato poskušam narabiva nekakšno srednjo pot, čeprav se jaz osebno preveč ne zadušujem zanjo." Tako mi je dejal Adi Osterc in priznati moram, da sem njegov nasvet upošteval.

Trgovsko podjetje Mercator je zdaj gotovo največje podjetje v viški občini in v zgornjem vrhu slovenskih podjetij. Da podkrepim ti dve trditvi, samo kratek podatek: 4000 zaposlenih bo letos ustvarilo polmilijardo N-dinarjev celotnega dohodka. Danes ima Mercator 430 prodajaln, od tega šest blagovnic, 50 samopostrežnih trgovin, ostalo pa so specialne trgovske prodajalne. Ta številka – v mislih imam skupno število prodajaln – se bo že v prihodnjem letu še povečala. Letos sta se ljubljanskemu Mercatorju priključili še trgovski podjetji Panonija iz Ptuja in Univerzal iz Idrije. Poprečni mesečni osebni dohodek zaposlenih v Mercatorju je letos 1350 N-dinarjev.

„Tovariš Osterc, pri vas večina prometa odpade na maloprodajo. Kolikšen je ta delež in kakšno je vaše mesto na tem področju v primerjavi z drugimi jugoslovanskimi trgovskimi podjetji?"

„Pri nas bomo letos prodali za okoli 1,2 milijarde N-din blaga, prihodnje leto pa računamo na okoli 1,6 milijarde dinarjev. Po naših ocenah sta v Jugoslaviji na tem področju močnejši le dve podjetji in sicer beograjski Centroprom in zagrebška Nama."

„Čeprav so napovedi o bodočem položaju in razvoju zlasti v današnjem času precej varljive in težavne, me kljub temu zanimajo vaši načrti?"

„Naši načrti so jasni. Omenil sem vam že povečanje maloprodajnega prometa. Prihodnje leto računamo na otvoritev dveh blagovnih hiš v Idriji in Tržiču – marec 1971, medtem ko naj bi blagovnici v Beogradu – to bo ena največjih trgovskih hiš v državi – in v Ptuju odprli konec prihodnjega leta ali v začetku leta 1972. Pravim, naši načrti so jasni, vendar žal ne vemo, kaj nam bo novo leto prineslo na gospodarskem področju. Stabilizacijo smo proglasili, ne vemo pa še za njene konkretne ukrepe. Zato smo se pri nas odločili, da bomo počakali na razjasnitev položaja ali če sem konkreten, ne bomo šli v nobene nove gradnje, dokler ne bomo prepričani, da je današnji nemogoč položaj spremenjen."

„Ste torej pesimist v napovedih za prihodnje leto?"

„Mogoče, vendar me to ne ovira, da kljub temu ne bi bralcem Naše komune izrekel iskrenih čestitk za res uspešno novo leto."

Adi Osterc, direktor Mercatorja

MANJ ZAPOSLENIH – VEČJA PROIZVODNJA

Še pred desetimi leti Ljubljanske opekarne niso kaj dosti pomenile v proizvodnji opeke. Danes pa je položaj bistveno drugačen in če bodo v tem kolektivu uresničili svoje načrte, potem bodo že čez tri leta tretji največji jugoslovanski proizvajalec v opečni industriji. Če bi iskali vzroke ali bolje rečeno formulo za takšne skoke, potem lahko bolj ali manj gotovo trdimo, da so pri Ljubljanskih opekarnah uspeli predvsem s tem, da so načrtno modernizirali svojo strojno opremo in da so znali prisluhniti potrebam tržišča. In še na eno dejstvo ne velja pozabiti – to, da so pri vseh investicijskih naložbah težili za čimvečjim lastnim deležem. Sicer pa prepustimo besedo direktorju Ljubljanskih opekarnah Ignacu Voljču.

„Naše podjetje je pred desetimi leti proizvajalo letno dvajset milijonov kosov opeke, zaposlenih pa je bilo 400 delavcev. Po izvršenih rekonstrukcijah – ki smo jih izvedli do sedaj in ki jih imamo še v načrtu, bomo letos izdelali 53 milijonov opek, prihodnje leto pa že 60 milijonov. Letos imamo 300 zaposlenih, v naslednjih dveh letih se kljub temu, da se število zaposlenih ne bo povečevalo, proizvodnja ne bo zmanjševala, temveč se bo še povečala za nadaljnjih 5 milijonov opek."

„Tovariš direktor, omenili ste investicije. Kaj vas je navedlo k takšnim korakom in kako ste si zastavili investicijski ali bolje rečeno modernizacijski načrt proizvodnje vašega podjetja?"

„Razmeroma ugodna lokacija obratov Ljubljanskih opekarn in pa velike količine srednje dobre gline dajejo komparativne prednosti za vlaganje investicij v naše podjetje. Te prednosti povečuje še ugodni transport s svojim širokim radiusom. Zaradi težkih gospodarskih pogojev do leta 1965 nismo dosti vlagali v investicije, ker je bila podjetniška akumulacija prenizka, da bi bili lahko zanimivi partnerji bankam za najemanje investicijskih kreditov. Po reformi leta 1965 se je naš položaj izboljšal, povečala se je akumulacija in leta 1967 smo začeli s prvimi investicijami. Odločili smo se za modernizacijo obrata Vič, ki je imel do takrat 60 let staro tehnologijo. Pri tem smo se odločili, da skušamo

Ignac Voljč, direktor Ljubljanskih opekarn

modernizirati svojo proizvodnjo po vzoru vodilnih proizvajalcev opeke v Zahodni Nemčiji, Franciji in Italiji. Rekonstrukcijo obrata Vič smo začeli jeseni leta 1968, končali pa lani februarja. Vrednost investicije v modernizacijo viškega obrata je dosegla skoraj dva milijona N-dinarjev."

NAČRTNO INVESTIRANJE SE JE OBRESTOVALO

„Kakšni so rezultati tega vlaganja?"

„Stari obrat je letno proizvajal 7,5 milijona žgane opeke, zaposlenih pa je bilo 78 delavcev. Novi obrat sedaj izdeluje 12,5 milijona opeke, zaposlenih pa je 50 delavcev. Z manjšimi rekonstrukcijskimi deli na omenjenem obratu nameravamo proizvodnjo povečati še za 2,5 milijona opek."

„Če se ne motim, niste ostali samo pri modernizaciji viškega obrata?"

„Res je. Dobri rezultati in izkušnje na Viču so nas vzpodbudili, da smo lani pripravili program rekonstrukcij še za obrata Opeka in Brdo. Čeprav smo Opeko rekonstruirali pred desetimi leti, rezultati niso bili ugodni, zato smo se tokrat odločili za drugo varianto – preizkušeno pri modernizaciji obrata Vič, to je tako imenovana Kellerjeva avtomatika. Oba obrata sta do takrat proizvajala skupaj 19 milijonov žganih opečnih izdelkov ob 160 zaposlenih ali 8 zaposlenih na 1 milijon izdelanih opek. Po programu naj bi oba obrata letno po modernizaciji proizvedla do 27 milijonov opeke, zaposlenih pa bi bilo le 110 delavcev, ali nekaj več kot 4 delavci na milijon izdelanih opek. V načrtu je še rekonstrukcija obrata Indop, kjer danes 38 zaposlenih izdela letno 12 milijonov opek. Po programu naj bi isto število zaposlenih v tem obratu izdelalo vsaj 30 milijonov opečnih izdelkov, se pravi, da težimo k popolni avtomatiziranosti sušenja in žganja opeke."

ZAKAJ ZMANJŠEVANJE DELOVNE SILE?

„Tovariš direktor, iz vaših odgovorov lahko zaključim, da pri investicijah in pri modernizaciji svojih obratov težite k zmanjševanju zaposlenih v vašem podjetju. Zakaj tako ali bolje povedano, kje so razlogi za takšno odločitev?"

„Ne razumite me napak, vendar k temu nas sili pomanjkanje delovne sile. Znano je, da v Ljubljani, kot republiškem središču, primanjkuje delavcev za opečno industrijo, saj lahko najdejo zaposlitev v drugih, mogoče privlačnejših dejavnostih. Zaradi tega smo bili prisiljeni se usmeriti v modernizacijo proizvodnje in tako omiliti pomanjkanje delovne sile, ki je vsako leto občutnejše."

LETOS 22 MILIJONOV CELOTNEGA DOHODKA

„Ne zamerite mi tole nekoliko provokativno vprašanje. Kaj pa, če delavcev ni zaradi tega, ker so mogoče osebni dohodki tisti, ki jih odvračajo?"

„Sploh ne, saj smo letos zabeležili poprečni osebni dohodek zaposlenih 1400 N-dinarjev mesečno. Vrednost našega letošnjega celotnega dohodka bo 22 milijonov N-din, lani je bila 18 milijonov, prihodnje leto pa računamo na 26 milijonov dinarjev. Letno ustvarimo 3,5 milijona amortizacije in enako za sklade. O našem položaju še en podatek: našim partnerjem smo dolžni 200.000 N-dinarjev, kupci pa nam dolgujejo 1,3 milijona N-din."

„Čeprav ste s svojimi odgovori jasno nakazali usmeritev Ljubljanskih opekarn, pa mi kljub temu dovolite bolj ali manj rutinsko vprašanje – kakšna so vaša pričakovanja oziroma obeti za prihodnje leto?"

„Težko je že danes govoriti o tem, ker še ne vemo, kakšne rešitve bodo prinesli ukrepi splošne gospodarske stabilizacije. Vendar, lahko rečem, da bomo mi vztrajali pri svojih investicijskih programih, še toliko bolj, ker večino denarja za to prispevamo sami in smo tako le malo odvisni od bank. Sicer pa, če sem odkrit, takšna konjunktura, kot vlada sedaj na področju individualne izgradnje, najbrž ne bo pretrgana kar čez noč."

VILI G.

NA PRAGU SISTEMSKIH SPREMEMB

Forma ali vsebina?

Med letoma 1970 in 1971 smo tudi na pragu sistemskih sprememb, ki začenjajo na zveznem nivoju in prehajajo na republiške in občinske nivoje, kakor tudi v obratni smeri od občana preko krajevnih skupnosti navzgor. Zastopnike občanov v tej drugi smeri smo poimenovali delegate. Delegatski odnosi oz. sistemi naj bi zamenjali birokratske. Vendar pa eno in drugo ni isto, uspostavitev novih odnosov je vsebinska rešitev, zgolj sistemska sprememba pa lahko ostane samo forma, ki še ne zagotavlja nove vsebine. Zavzemamo se seveda za takšne spremembe, ki bodo zagotovile novo vsebino. Gre nam za večjo demokratizacijo, pa naj jo zagotovi takšen ali drugačen sistem.

Večjo demokratizacijo lahko dosežemo tudi z večjo in ustreznejšo politično aktivnostjo družbeno političnih organizacij in še posebej SZDL. Prizadevanja naše občinske organizacije SZDL so bila že doslej tako usmerjena: za vzpostavitev čimtesnejših stikov med občani ter odborniki in poslanci. Tem je skušala zagotoviti dober pregled nad dogajanjem in potrebami v občini, istočasno pa je omogočala tudi voljenim predstavnikom, da so svojim volivcem posredovali širšo problematiko naše družbe. To pa predvsem zaradi uskladitve interesov, saj sicer ne bi bila možna nobena načrtna rast. Takšno obojestransko povezovanje občanov in njihovih predstavnikov je dolgotrajen proces, ki prinaša globoke vsebinske spremembe.

Postavljamo pa vprašanje, če sprememba sistema sama po sebi lahko pospeši proces demokratizacije, ali mora biti to le eden izmed elementov razvoja. Zavedamo se, da prihaja do formalnih sprememb vzporedno z vsebinskimi. Naš pomislek je le, če vsaka formalna sprememba prinaša tudi vsebinsko. Ta pomislek pa pade, kadar predlagatelji sprememb izhajajo iz dobrega poznanja konkretnih razmer v naših krajevnih skupnostih, v SZDL, ZK, sindikatih, ZM, delovnih organizacijah, samoupravljanju, itd. Zavzemamo se za temeljito proučitev teh razmer, iz katerih bi morali izvajati logične sistemske spremembe, ki naj zagotove nadaljnjo demokratizacijo naše družbe.

JANEZ ČEMAŽAR

KMETIJSTVO OB KONCU STAREGA IN NA PRAGU NOVEGA LETA

Ustaviti zapuščanje zemlje

Leto 1970 je bilo za kmetijstvo pomembno. Pomlad se je začela z zakasnitvijo. Vse površine niso bile posejane. Pozno pomladi in poleti smo imeli vrsto poplav, ki so povzročile nemajhno škodo. Vse to je povzročilo, da smo imeli prej slabšo kot poprečno letino. Nerealne ocene pridelkov, nepoznanje lastnih domačih potreb je imelo za posledico, da smo sklenili večje aranžmaje za pridelke, ki jih doma močno potrebujemo, kot npr. koruza, sončnice itd. To je imelo močno negativne posledice na domačem trgu, saj je npr. koruza dosegla ceno 1,20 ND.

Sicer pa je bilo kmetijstvo v letošnjem letu deležno večje pozornosti družbe kot doslej. Opravljenih je bilo cela vrsta razprav na različnih nivojih, od federacije pa vse do občin. Sprejetih je bila vrsta sklepov – ukrepov v smeri izboljšanja kmetijstva, kot npr. povečanje cene pšenici, mleku itd. Tudi na področju samouprave je bilo sprejetih več predpisov, ki izboljšujejo obstoječe stanje. V razpravo je dan predlog novega zakona o zadružništvu in kooperaciji. Priča smo močnim prizadevanjem za stabilizacijo trga. V Sloveniji smo organizirali t. i. sporazum o odkupu živine in prodaji mesa. Na osnovi sporazuma in izpolnjevanja njegovih pogojev lahko živinorejci v prihodnjem letu pričakujejo premijo. Brez premije in ob sedanjih cenah krmil je živinoreja ponovno obsojena na neuspeh. Porušeni so paritetni odnosi pri cenah kmetijskih proizvodov v odnosu do cen repromateriala oz. industrijskih izdelkov. Potrebno je nadaljnje usklajevanje cen kmetijskih in industrijskih proizvodov. Potrebno se bo vrniti na reformska izhodišča za kmetijstvo.

V novem letu lahko pričakujemo še nadaljnje spremembe v smeri izboljšanja kmetijstva. Proces stabilizacije je samo v korist kmetijstva. Kmetijstvu je potrebna nadaljnja materialna rast, ki smo jo dosedaj pogrešali.

Porasla naj bi stopnja opremljenosti. Lahko pričakujemo razmah strokovno pospeševalne službe. Na vidiku je povezava med kmetijstvom kot proizvodnjo in trgovino kot razdeljevalcem z vključeno predelavo. Še vedno ni znana usoda institucije, kot bi bil sekretariat za kmetijstvo, kateremu naj bi bila zaupana nadaljnja usoda agrarne politike. Kmetijstvo tudi pogreša organizacijo v obliki zveze, ki bi zastopala in branila interese družbenega kot privatnega kmetijstva. Tudi kooperaciji moramo omogočiti nadaljnji razmah. Kmetijstvo moramo še nadalje usmerjati v blagovno proizvodnjo. Le na tak način bo omogočeno ustvarjanje dohodka, kmečki mladini pa nakazana lepša prihodnost, da ne bo zapuščala rodne zemlje.

Inž. LOJZE HABJAN

Tovarna lesno-obdelovalnih strojev in naprav
ter livarna barvnih kovin
ŽIČNICA
želi vsem občanom uspešno in zadovoljno novo leto

Veletrgovina MERCATOR
s svojimi obratnimi in poslovnimi enotami
želi občanom občine Ljubljana-Vič-Rudnik
srečno novo leto 1971

Novoletne želje iz KO SZDL

Na pragu dveh let smo hoteli zajeti želje naših krajevnih organizacij. Obrnili smo se na predsednike in iz dopisov, ki so prispeli, smo sestavili mozaik želja za leto 1971.

KO SZDL „MILAN ČESNIK“ želi, da bi se v letu 1971 plemeniteje uredilo varstvo ostarelih ljudi, da bi socialni oskrbovanci dobivali višje oskrbovalnine, ki bi jim omogočale znosnejše življenje.

KO „MALČI BELIČEVE“ je izrazila več želja: – hitrejšo urbanizacijo svojega področja, več sredstev in kapacitet otroškemu varstvu, vsaj samo dve izmeni v šolah, več obiskov poslovnih ljudi, ki se bavijo s preskrbo, začetek gradnje tržnice in garažnih hiš, več luči v odročnih ulicah, več hodnikov za pešce (posebno ob Tržaški cesti), manj prahu in jam na cestah, hitrejše usposabljanje doma Svobode za njegov osnovni družbeno-politični in kulturni namen.

KOZARJE stremi za tem, da bi se dokončno izpopolnil urbanistični načrt za to predmestje, ker bi s tem odpadle vse črne gradnje. Njihova želja je tudi, da bi se pri njih zgradil samopostrežni potrošniški center in da bi bilo čim tesnejše in plodnejše sodelovanje s predstavniki občinskih družbenih organizacij in z republiškim poslancem.

Iz KOLEZIJE so nam sporočili željo, da bi v novem letu oživili aktivnost občanov v bodočih svetih stanovalcev ter ustanovili društvo prijateljev mladine in da bi bila uresničena čimprejšnja dograditev prepotrebnega vrtca in dokončanje del na cesti v Mestni log.

V TRNOVEM pa si želijo dodelitev posebnega prostora, ki naj bi bil po možnosti poleg krajevne skupnosti. Ta prostor bi poleg organizacije SZDL služil tudi potrebam ostalih družbeno-političnih organizacij na terenu.

KO BRDO-GRIČ ima željo, da se dokončno uredi otroško varstvo na Brdu, zagotovijo potrebna finančna sredstva za nadaljnje komunalno urejevanje terena Brdo-Grič, ter poživi aktivnost vsega članstva SZDL in končno več umirjenega dela v družbeno-političnem življenju.

V „KRIM-RUDNIK“ pa si želijo čimprejšnje urejeno vprašanje otroškega varstva in v zvezi s tem zgraditev novega vrtca, da bi se rešilo vprašanje Karlovškega mostu in drugih komunalnih dejavnosti (uredile ceste, kanalizacija mostu na Barju), da bi čimprej bil zgrajen sodoben potrošniški center, da bi se čimuspešnejše nadaljevalo z gradnjo športno rekreativnega centra in da bi državljani čimbolje razumeli današnjo težko gospodarsko situacijo, ker bi s tem naprej in najlaže prebrodili sedanje težave.

Iz BREZOVICE nam sporočajo želje, da bi dokončali društvene in varstvene prostore v novi zgradbi in rešili tretjo izmeno otrok v osnovni šoli. Obenem pa, da bi dali več denarja za vzgojo, izobrazbo in telesno kulturo našega občana.

V NOTRANJIH GORICAH želijo v novem letu urediti vodovod in asfaltiranje ceste skozi vas.

V POLHOVEM GRADCU želijo, da bi krajevna skupnost ob sodelovanju občanov in prispevkov družbe začela urejati najnujnejše komunalne naprave in da bi čimprej posvetila elektrika povsod tam, kjer je še nimajo.

Iz HORJULA pa nam sporočajo, da si želijo, da se prične v novem letu gradnja šole in razširitev kanalizacije, žele si novo trgovino ter več povezanosti z občinskimi organizacijami.

V ČRNEM VRHU si želijo oživiti družbeno-kulturno življenje, da bi uredili vaško knjižnico, ki bi vzgajala, izobraževala in nudila vaščanom razvedrilo.

Iz DOBROVE poročajo, da imajo v naslednjem letu v načrtu dozidavo osnovne šole, dokončno ureditev centralnega ogrevanja v dvorani Zadružnega doma in ureditev avtomatske telefonske centrale. Večjo skrb bodo morali posvetiti mladinski organizaciji.

KO GOLO nam je izrazila naslednje želje za novo leto: dograditev gasilskega doma in s tem dvorane za družbene aktivnosti, postavitev transformatorja in ojačenje električnega omrežja in usposobitev ceste Ig–Golo.

V VELIKIH LAŠČAH želijo, da se realizira program krajevne skupnosti, ki predvideva, da dobi vsak občan (vsako naselje) zdravo, pitno vodo.

Iz PODPEČI-PRESERJE nam sporočajo, da si želijo dobiti bencinsko črpalko, boljšo cesto do kopališča Jezero ter gasilsko orodjarno na Gornji Brezovici.

V RAKITNI želijo v novem letu asfaltirati cesto čez vas in razširiti cesto Rakitna–Kamnik ter urediti gostišče in dobro pitno vodo.

Iz KO ZAPOTOK-VISOKO nam sporočajo veliko željo: ureditev vaškega vodovoda.

Vse te krajevne organizacije želijo svojim občanom zdravo in uspešno novo leto 1971 z željo, da bi aktivno sodelovali pri uresničevanju gornjih želja.

Občanom, ki ne bodo našli med temi novoletnimi željami potreb svoje krajevne skupnosti, sporočamo, da smo lahko objavili le tiste želje, ki so nam jih poslali predsedniki 18 krajevnih skupnosti.

Spomin na heroja

Osnovna šola Ig nosi ime prvoborca heroja Ljuba Šercerja. Znano je namreč, da so fašisti 22. decembra 1941. leta Ljuba Šercerja s tovariši ustrelili na ižanskem področju pri Tomišlju. Ta dan šola praznuje kot Šercerjev dan. Že nekaj let zapored jih obišče instrumentalni ansambel pripadnikov JLA iz kasarne Maršala Tita iz Ljubljane. Ob tej priliki pionirjem šole pripoveduje o dogodkih iz NOB podpolkovnik tov. Matija Božič. **T. G.**

SKUPŠČINA OBČINE
LJUBLJANA VIČ RUDNIK

razpisuje

JAVNO LICITACIJO

za prodajo rabljenih peči (Lutz in kaminov), računskih strojev, pisalnega stroja, razmnoževalnega stroja, rabljene pisarniške opreme (miz, omar, telefonskega aparata).

Licitacija bo 15. 1. 1971, za družbeni sektor od 10. do 11. ure, za privatni sektor od 11. do 12. ure v ekonomatu uprave Sob Ljubljana-Vič-Rudnik, Trg mladinskih delovnih brigad 7.

S SOCIALNO DELAVKO NA TEREN

Ko skrb za človeka ni le fraz

Naivneži so mislili – in še se najdejo taki naivneži – da bo socializem avtomatično rešil tudi vse socialne probleme. Toda treba je le prisluhniti problematiki, dejstvom, številkam, v katere zajema svojo dejavnost Zavod za socialno delo občine Ljubljana-Vič-Rudnik, pa se za njimi takoj zasluti ljudi, ki so nujno potrebni družbene pomoči. Treba je le za en dan s socialno delavko na teren, pa se delček človeške stiske, bede, osamljenosti in vsakršnih težav odpre kot panorama, ki ji ni mogoče slutiti konca. Toda ob tem doživiš tudi prijetno zavest, da so v našem nemirnem, hlastajočem času še trenutki, ko skrb za človeka ni le fraza, da so še ljudje, ki ponujajo roko najbolj potrebnim in tudi taki, ki jim je posredovanje družbene pomoči najbolj potrebnim – poklic.

Preden je novinar Naše komune odšel s socialno delavko na enodnevni obhod, da pripravi novoletno reportažo, se je ustavil v Zavodu za socialno delo na Rakovniški 4 (ob Dolenjski cesti). Direktor zavoda Peter Vrhunc se je za urico odtrgal od obilnega dela, ki ga je zlasti pred koncem leta zasulo s problemi, delom in opravki. Povedal nam je, da deluje zavod v svoji sedanji organizacijski obliki že sedmo leto in da ima trenutno 10 delavcev: 5 socialnih delavcev ter po enega pravnika, psihologa, administratorja, računovodjo in vodjo.

Njihovo delo je organizirano po področjih in območjih (po vrsti in kraju). Na področju varstva družine delajo 3 socialne delavke (v njihov resor sodi druždeno neprilagojena mladina z mladoletnimi prestopniki, obravnavajo rejništvo, posvojitve, nezakonske otroke, zakonske razveze, skrbe za matere in materialno in socialno prizadete otroke). Dve socialni delavki delata na področju varstva odraslih in ostarelih (denarna in kadrovska pomoč, domsko varstvo, nastanitev pri družinah, organizacija nege in oskrbe na domu). Ostala področja morajo pokrivati vsi uslužbenci: od problematike odpuščenih obsojencev preko alkoholizma, duševnih bolezni, prostitucije itd. do delomrzništva in potepuštva. Pravnik upravlja skrbniške zadeve in razne premoženjsko-pravne zadeve. Psiholog sodeluje pri vsem tem delu kot specializirani strokovnjak (diagnostika, kategoriziranje, psihoanaliza, sodelovanje pri raznih raziskavah in preventivnih ukrepih, itd.).

Dejavnost občinskega zavoda za socialno delo financira v glavnem občina iz svojega proračuna. V letu 1970 je šlo v ta namen 276 milijonov SD ob 40 milijonih SD, kolikor je veljala režija zavoda. Največ milijonov so razdelili za oskrbnino mladoletnih (85 mil.) in odraslih (79 mil.) oseb v zavodih, nato za stalno denarno pomoč (47 mil.), za rejnino za otroke v reji (25 mil.), itd. Direktor Vrhunc nam je dejal: „Skupščina občine ima veliko razumevanja za naše delo. Vendar pa so potrebe večje od možnosti. Po teži problematike sodi viško-rudniški zavod te vrste med prve v Ljubljani, saj to območje zajema velik del podeželja, kjer so vasi v stagnaciji, razen tega pa je močno priseljevanje in naseljevanje.“

Pomoči potrebni ljudje se mnogokrat obračajo na zavod za socialno delo, mnogokrat pa morajo na takšne primere opozoriti drugi, ali pa jih morajo socialni delavci sami odkriti. Zato tudi njihovo redno terensko delo. Razen določenih področij obravnavajo posamezni socialni delavci tudi določena območja, kjer obravnavajo vso socialno problematiko. Naš novinar se je pridružil socialni delavki Tinci Ferlič, med vojno aktivni udeleženki NOB, po vojni pa vsa leta požrtvovalni socialni delavki, ki le nerada govori o svojem delu. Toda delo samo govori zanjo! Njeno ožje področje so posvojitve, rejništvo in mladoletno prestopništvo. Njeno delovno področje pa je območje krajevne skupnosti Velike Lašče. Tja smo jo tudi spremili na redni, štirinajstdnevni obisk.

Dan je bil siv, okrašen z ivjem. V ničemer nenavaden dan, ko se poslavlja jesen in je že čutiti zimo. Socialna delavka Tinca Ferlič, novinar in fotoreporter so se odpeljali z avtom v smeri Velikih Lašč. Spotoma so se ustavili že v Pijavi gorici pri hiši št. 10.

DVE MAMI, DVA OČETA, EN OTROK

V tej hiši na klancu blizu ceste je doslej našlo svoj dom že pet otrok. Jerebovi imajo sami tri svoje. Oče je železniški uradnik, mati Ivanka skrbi doma za dom in družino. Sedaj živi pri njih petletni Slavko, ki je v tej hiši že od svojega tretjega meseca. Slavko izhaja iz razvezane družine, kjer je oče alkoholik, mati pa delavka in ne more preživljati družine s 5 otroki. Od teh petih so starejši trije v reji, razen Slavka še nekaj starejši Marjan, ki je tudi na Pijavi gorici, in mlajša Biserka, ki je na Korenu pri Lukovici.

Ivanka Jereb, mati treh svojih in petih prav tako njenih otrok-rejenčkov.

Pred Slavkom so se pri Jerebovih zvrstili že naslednji rejenčki: Marjan, Tine, Darko in Slavica. Ti so se večinoma vrnili k staršem, če so se razmere v njihovih matičnih družinah uredile. Sicer bi ostali pri hiši in tukaj odrasli, tako kot bo to najbrž s Slavkom.

Rejnica Ivanka Jereb takole pripoveduje o sebi: „Pred 10 leti sem k svojim otrokom vzela še druge, ker v službi nisem bila, doma pa je bilo še prostora . . . Ko so prvi rejenčki odšli, je ostala za njimi praznina. Vzeli smo nove rejenčke. Tako je šlo kar naprej . . .“

„Ali se rejenčki kmalu navežejo? “ smo povprašali.

„Saj veste – otroci. Potrebujejo nekoga in se tudi navežejo nanj. Tisti, ki pridejo majhni, mi kmalu rečejo ‚mama‘, večji pa ostanejo pri ‚teti‘.“

„Vi imate tudi svoje otroke. Ali je kakšna razlika med njimi in rejenčki? “

„Nobene, ali pa – rejenčkom gre prednost!“

„In kadar gredo? “

„To je obupno, drugega ne morem povedati.“

Tu je vskočila socialna delavka: „Kadar pride rejnica vsa v solzah, tedaj že vemo, kaj se je zgodilo . . .“

Povedala nam je še, da šteje stalež rejenčkov v naši občini 60 do 80. To so v glavnem otroci iz neurejenih družinskih ali stanovanjskih razmer. Rejenci so v reji začasno ali pa tudi trajno. Vzporedno poteka sanacija matične družine. Rejniške družine se prijavljajo same, ali pa jih poiščejo ustrezne službe. Te družine prejemajo mesečno ca 30.000 SD rejnine, kar komaj zadošča za pokritje stroškov. Torej pri tem ne more iti za denarno okoriščanje. Motivi rejništva so večinoma globlji . . .

DA ČLOVEK NI SAM

Ker smo se pri Jerebovih mudili nekoliko dlje, sta Marija Z., 70 let, socialna p piranka, in Jakob G., 75 let uveljavlja pravico do invali podpore, že nekoliko nest Toda vodja krajevnega u Velike Lašče Jože Kovač hkrati tudi tajnik soci zdravstvene komisije in sam bro pozna tovrstno probl tiko. Zato je sodelovanje tem uradom in zavodom z cialno delo zgledno. Tu g neposredno približanje te be občanom in za stalno p zavo z dejavniki na terenu vadno je v upravičenih prim možna konkretna pomoč, velja pa že tudi občutek človek ni sam s svojimi vami.

LAHKO NI BILO NIKO

Naslednji obisk socialne lavke v Velikih Laščah je z z nakupom bombonov. Z je obdarila otroke v hiši klancem. Tu so se nam o vrata v izbo, kjer je poleg k ke stala še železna peč. Ve je bilo v prostoru mrzlo, ni bilo zakurjeno. Kamor pogledali naokrog, po beda. Doma je bila le mati, z njo njene tri vnu vse nezakonske z neurej očetovstvom: Zlatka, 5 Darja, 2, Marta, 9 mes Mati Marija B. je bila v ljani, kamor se vsak del vozi v službo.

Stara mati pripove „Življenje? – Še kar gre, ni bilo nikoli. Otroci so z za menoj . . . Tepem jih ne. Kakšno življenje ima ka? – Že gre. Zdrava je kaj prirojene invalidnosti si najbolj želimo pri hiši? pravila hiše. In v družin Hrane. Sicer otroci niso Mleko in jabolka imamo Vsak teden enkrat kupimo meso.

Še petletna Zlatka nam vori na nekaj vprašanj: „ mama? – V službi. – In – Ne vem.“

Nezakonske matere in imajo po naši zakonodaji kopravnost. V praksi je t gače. Zraven je navadno še drugih problemov. „Nepr ljiva mentaliteta, ki sama v večje težave,“ pove so delavka. Težnja socialne v takšnih primerih je sana vzpostavitev družine, sic

NOVOLETNI SPREHOD

Med starimi šegami in navadami

Rojen v Silvestrovi sem burni noči
v poskočnem taktu valčka preveselega,
ko letu novemu zdravice toči,
oh, narod moj, do dneva belega.
A jaz, prijatelji, leden bog sem januar,
dvanajstih bratov mesecev poglavar.
(Ludvik Zorzut: Novoletna)

„Oh, v prosincu toplota, to bo svečana mrzlota!“

Srečno, zdravo, rodovitno novo leto! Že od njega dni sem si tako križem voščimo, tako želimo vsakomur, ko gredo h kraju zadnje ure starega leta in ko začnemo obračati liste novega koledarja.

Verjemite, tudi včasih je bilo tako. Okrog prehoda v novo leto je nastala kopica običajev; nastala je in še nastaja.

Stari običaji, z njimi pa „razposajene“ šege, so se v teku stoletij spreminali tako, da nam je dandanašnji ostalo bore malo tistega, kar je naše prednike navduševalo povsod tam, kjer so z ljubeznijo gojili in ogranjevali stare šege in navade svojim naslednikom. V oblikah, kakršne poznamo danes, odkrivamo – včasih jasneje, drugič bolj zabrisano – prastare poganske običaje, za katere pa podrobno ne vemo, kakšni so bili, saj so se stopili in pomešali s poznejšimi krščanskimi običaji.

Že v davnini se je združilo okrog zimskega sončnega „obrata“ obilje šeg in navad. Deloma so to prvine čaščenja rajnikih, doloma pa so nastale z namenom, magično vplivati tudi v tem pomembnem času, v katerem so pozneje začeli obhajati začetek novega leta, na rodovitnost zemlje in živine v prihodnjem letu.

RAJNKI SE VRAČAJO

Rajniki so se vračali vedno pred novim letom – pravi dr. Niko Kuret – najsi se je začenjalo o zimskem kresu ali ob nastopu pomladi. Preobrat v naravi prinaša ponovno rast sonca, daljši dan, več svetlobe in toplote. Torej pomeni začetek novega življenjskega obdobja, začetek novega leta.

Pravijo, da o novem letu zgovorno pričajo imena rimskih mesecev, ki smo jih vzeli pod svoje okrilje tudi na Slovenskem. Rimljani so z letnimi časi ubrali drugače, kot smo to storili pri nas. Za njih je veljal npr. septem sedmi mesec, december je bil deseti po vrsti, za začetek leta pa so izbr marec!

Novoletni dan je bil že od nekdaj pomemben praznik. Zato ga treba proslaviti, kar se je dalo svečaneje in dostojanstveno. V čl naravi se je zakoreninila vera, da je novoletni dan odločilen za vse let predniki niso bili mnogo v zmoti, ko so na Novo leto vsevprek govorili „Kakršen bo dan novega leta, tako bo vse leto!“

V ljudskem verovanju že od nekdaj novoletni dan „vreme napov Zato je prišel pust na svoj račun, ko je postal pravcati, zapriseženi vre in pika!

Prikličimo si v spomin nekaj starih modrostnih rekov, ki še danes na podeželju:

Pustna nedelja pod oknom, velika noč za pečjo – Zelen pust, bela noč – Pust na soncu, velika noč na peči – Če ima o pustu sonce moč, bo velika noč – Pust za pečjo, velika noč za steno – Pust zjutraj o kmet ajde jeseni bo lačen.

PRESERSKE „MAUŠKARE“

Zapisovalci bogate zakladnice slovenskega ljudskega blaga so o zanamcem zvrhan koš šeg in navad o pustnem času. Težko bi se uprli da so že od nekdaj „kmalu pod Ljubljano, v Preserju hodile „mauš so jim pravili njega dni tudi „namškare“, pred okroglimi sedmimi d pa so bile še „šeme“, v svatovskem sprevodu po vasi. V ženina in nev bila običajno našemljena „ta star“ in „ta stara“, z njima pa je pogonjač, oblečen v starca s palico ali tudi z metlo v rokah. Sprevod včasih na kolesljih, če pa je snega do kolen, pa je treba vpreči s sprevodom sta se največkrat podali „mauškori“, ki predstavljata moža in staro ženo. Od občudovalcev pustnega sprevoda sta pobirala Pravijo, da se v sprevodih kdaj pa kdaj pojavi tudi v kožuh nap medved.

Če jo v Preserju užgejo po svoje, jo na Rakitni zagodejo spet na se način. Najprej se v sprevodu pojavita „ta star“ in „ta stara“, ki jima še „ta mlad“ in „ta mlada“, za njima pa se zvrstijo še družica in tova mladih“, da bi za nameček ostalo še kaj prostora za bahatega pol

vsaj skrb za otroke: rejništvo ali zavod.

ČE PIJEM, SEM BOLJ MOČAN

Visoko nad hribovsko vasjo, še nad taborsko cerkvijo, znano iz časov turških vpadov, sameva domačija, bolj bajta kot hiša. Pred njo nas oblaja majhen, rjav pes. Stisne rep med noge, ko se še bolj približamo. Vrata se odpro v bedo. V kotu na postelji smrči oče Janez, 73 let, bolan za sladkorno boleznijo, pa tudi na jetrih, ledvicah, mehurju in za sklerozo. Razen tega ima bolnik še zlomljeno roko zaradi padca s postelje. Tudi sin France najbrž ni povsem zdrav, le da ne telesno. Razen tega je še strasten divji lovec – to je že v družini – in prerad pije. Obema gospodinji mati Angela. Od njenih šestih otrok so trije fantje in dve hčeri šli po svetu. Na dom je še najbolj navezan Matija. „Kaj bi bilo, ko bi nam Matic iz Nemčije ne pomagal . . .“ skoraj ne upa pomisliti mati. Rada ima tudi Franceta, samo ta ji je naposled še ostal. „Vi še ne veste, kako ga imajo ljudje radi – ko pa tako spretno govori,“ pripoveduje o Francetu. „Da bi le manj pil!“

„France, kako je s pijačo?“ ga pobaramo.

„O,“ se mu zaiskri v očeh, „če pijem, sem bolj močan,“ doda.

„Če pride pijan, je tako neroden, ne more ne spati ne biti pri miru, samo preklinja in v hiši je gorje,“ toži mati.

S Francetom so že imeli opravka miličniki, na sodniji, v bolnici. Naposled so obupali nad njim in njegovo šegavo zgovornostjo, s katero ve pojasniti še tako nerodno dejanje. France ima izrazit smisel za humor, seveda je ta humor hudo črne barve. Dober pripovedovalec je, vreden Jurčičevega peresa.

„Kdo more tu kaj pomagati,“ se vprašujemo. In ne upamo si drug pred drugim priznati: edinole čas. Tega bi človek ne smel nikoli priznati! In ne le priznati . . .

DVE VELIKI, PRAZNI HIŠI

Spustimo se spet v dolino. Cesta vodi mimo dveh velikih hiš. Nekdaj je bila tu bogata, močna kmetija. Danes rešuje probleme v teh hišah socialna služba. Kolikor jih more . . .

Lastnik teh dveh hiš je Lojze K., invalid. V hiši nasproti gostuje Otilija C., vdova, mati petih otrok – vsi so že po svetu. Oba sta že blizu petdesetih. Vendar bi še živela . . .

Lojze: „Ni več tako, kot je bilo včasih . . .“

Otilija: „Dobro, da se otroci oglašajo – vsaj enkrat na leto. Sicer pa – ljudje preveč govorijo. (Pravijo, da rada preveč popije). Življenje je že itak tako težko . . .“

Dve veliki, prazni hiši. V njih dva ostarela, prizadeta človeka. Predvsem osamela.

Na Zavodu za socialno delo Ljubljana-Vič-Rudnik imajo registriranih 200 osamljenih, ostarelih ljudi. „Vsakega takšnega človeka je potrebno individualno obravnavati,“ je dejal direktor Peter Vrhunc, „prav tako tudi njegovo okolico. Najbolj nujnim primerom skušamo zagotoviti takojšnjo denarno pomoč. Nato pa . . . recepta ni.“

SAMI V CELI VASI

Vas Sloka gora šteje šest hiš, vendar živi tu le še ena sama družina: Perme. Aprila 1970 so ostali brez očeta: šel je na pot, vendar se je vrnil, legel je in ni več vstal. Vdova Jožefa je ostala sama v vasi s šestimi otroki: Olga, 17, Marija, 15, Joža, 13, Lado, 12, Vida, 8 in Nada 5 let. Razen Lada so to same ženske in dekleta, razen Nadice so bili tedaj vsi zdoma, v šolah. Mati in Nadica sta v tej samoti veliko sami.

„Prej me je bilo samo, le z otrokom, kar malo strah. Sedaj sem se že privadila,“ pripoveduje mati Jožefa.

„Pa ste kdaj pomislili, da bi se odselili?“

„Otroci bi radi, da bi šli kam drugam. Pa saj ne moremo. Prisiljeni smo na to samoto.“

„Kako jo prenašate?“

„Držimo skupaj, šest žensk in z nami edini fant!“

„Pa bi se še poročili?“

„To pa ne! Kdo bi tudi prišel v te hribe, k tako trdemu delu in toliko nepreskrbljenim otrokom? Sicer bi se dalo živeti od kmetovanja, ko bi divjad vsega ne uničila. Tudi zveri so okrog nas. Otroci gredo pozimi v šolo še v temi. Lahko bi srečali medveda. Ali volka, lani so v bližini videli njegove sledove.“

Pozimi plužijo pot s kravo. Odkidavajo sneg z rokami, pri tem dobe žulje do krvi. Samo da so povezani s svetom.

Socialni delavci bi uvrstili „primer“ te družine med „socialno ogrožene“. Nudijo ji lahko le 25.000 ali 30.000 SD podpore. Tako predvideva zakonodaja. Drugih dohodkov pri hiši ni. Pri materi s šestimi otroki. Kaplja v morje. Vendar bodo socialni delavci poskrbeli, da ne bo ostalo le pri tem. „Kadar so zakoni preveč togi, jih v praksi prilagodimo potrebam ljudi,“ pravi direktor Zavoda za socialno delo Peter Vrhunc. „Zakoni bi morali ljudem pomagati živeti, ne pa, da jim to onemogočajo,“ pravi socialna delavka Tinca Ferlič. Njena pot je tega dne končana. Ali tudi njene skrbi? Ne, te prav gotovo ne. In jutri bo nov dan, z novimi problemi. Socialni delavci so pripravljeni. To je njihov poklic. In ne samo poklic . . .

SaS

Z rednega obiska socialne delavke Tince Ferlič na krajevnem uradu Velike Lašče. Levo vodja urada Jože Kovačič

Dve plati »škandala na rudniškem pokopališču«

ali Kako „pritožna knjiga, prosim“ lahko pomaga pri širjenju dezinformacij

Objavljamo pismo našega uredništva v rubriki „pritožna knjiga“ Nedeljskemu dnevniku, ki je 6. dec. 1970 z objavo pisma Albine Štrubelj pogrelo že postano obravnavanje dogodkov na rudniškem pokopališču. Teden dni kasneje, 13. dec. 1970, je ND objavil naše pismo, vendar je črtal podnaslov in zadnji stavek. V uredništvu smo mnenja, objavljamo v celoti in s tem zaključujemo pisanje o tej stvari. V uredništvu smo mnenja, da je zadeva rudniškega pokopališča z ozirom na stopnjo širše pomembnosti v časopisju že presegla nivo sorazmerja. Drugo je stvar ustreznih služb.

PRVA PLAT MEDALJE. Pogled nanjo je omogočila „Naša komuna“, glasilo občinske konference SZDL Ljubljana-Vič-Rudnik v letošnjih številkah 5. in 6. Bistvo v tem trenutku interesantnih objav: župnik na Rudniku Franc Štuhec je brez vednosti pristojnih organov in brez potrebne dokumentacije, torej nezakonito, zravnal del pokopališča okoli svoje župne cerkve. : Pri tem je imel soglasje od dela prizadetih oskrbnikov grobov, ne pa od vseh (med temi se je vsaj eden župnikovemu nezakonitemu posegu odločno uprl).

Posledica: ukrepanje ustreznih služb, 9/11-1970 obravnava na nivoju mestne skupščine, na 22. redni seji sveta za komunalno gospodarstvo in mestni promet. Svet se ni spuščal v „kaznivo dejanje tega župnika“ (citirano po zapisniku seje), marveč je iskal le zadoščenja za prizadete svojce. V svojem sklepu je naložil župniku, da na svoje stroške (župnikove!) uspostavi na tem delu pokopališča takšno stanje, kakršnega želijo oskrbniki grobov! – Preiskava se med tem nadaljuje.

DRUGA PLAT MEDALJE. Prikazuje nam jo Albina Štrubelj. Ne bi šel v seciranje njenega pisanja, čeprav bi se z vnašanjem nekaj več reda vanj kaj kmalu prikazala prosojna avtoričina namera: z obsežnostjo pisanja, s sentimentalnimi in retoričnimi vložki, s poseganjem v zgodovino, z mešanjem bistvenega in nebistvenega, predvsem pa z vračanjem v že preideno, takrat še ne dovolj razjasnjeno in pregledno fazo, zmesti, zavajati in tako dezinformirati bralca. Bolj zanimivo bo prebrati, da je ista avtorica pisala podoben dopis tudi Naši komuni (3. nov. 1970). Pisma v našem listu nismo objavili, ker je prišlo prepozno in ker je obračalo stvari nazaj, dogodki so jih že takrat prehiteli. V odgovoru direktno na njen naslov je odgovorni urednik Naše komune zapisal svoje prepričanje o dobronamernosti tega pisanja. Sedaj o tej dobronamernosti ni več prepričan.

Nasprotno! Celotna struktura dopisa Albine Štrubelj Nedeljskemu dnevniku jasno kaže, da avtorica obrača ost svojega pisanja od vnaprej na neuspeh obsojene obrambe župnikovega nezakonitega dejanja v napad na Našo komuno. „Naša komuna“ je citirana vsaj petkrat kot vir „bolečih neresnic in krivičnih obdolžitev“, kot „krivo obveščanje javnosti o nekakšnem ‚skrunjenju‘ grobov“. „Nikakor ni res, kot piše „Naša komuna“ itd., dokončnega stopnjevanja „Kdo more potemtakem pritrditi Naši komuni“? ! Pričakovani odgovor na to retorično vprašanje je seveda: Nihče! Komuna je zapeljala v zmoto celo Delo, Ljubljanski dnevnik, mestno skupščino in njene organe ter seveda vse občane . . . Konec je seveda na dlani: župnik ni kriv, kriva je Naša komuna, župniku gre celo pohvala itd. – Gre za dobro znano in že dostikrat preizkušeno metodo poizkusa moralne diskvalifikacije prinašalca dejstev, potem ko teže dejstev samih ni mogoče več zavračati. Toda uporaba te metode diskvalificira naposled le njenega uporabnika, tokrat Albino Štrubelj.

K temu le še slika iz arhiva „Naše komune“. Komentar skoraj ni potreben: pogled na del zravnanega rudniškega pokopališča (z edinim preostalim grobom), ko so ga na dan mrtvih okrasili svojci tamkaj pokopanih s 17 šopki. Vsaj za 17 prinašalcev teh šopkov grobovi so, čeprav jih po protizakonitem posegu župnika Franca Štuhca ni več. – Pregovor ve povedati, da so rože zgovornejše od besed. Zato lahko sklenem z začudenjem nad odprto rubriko Nedeljskega dnevnika, ki je tako odprta, da lahko nepreverjeno sprejme tudi pisanje tipa Albina Štrubelj.

SANDI SITAR,
odgovorni urednik Naše komune,
Trg MDB 7, Ljubljana

Opomba: Slike rudniškega pokopališča, kot je bila objavljena v Nedeljskem dnevniku, tokrat ne prilagamo. Prikazuje pa cvetje na bivšem pokopališču.

obubožanega muzikanta. „Ta stara“ je ponavadi grbasta in nosi pehar in canjo. Koš in palica spadata k „ta staremu“, saj mora biti dobro oborožen, da bi med sprevodom ugnal „ta staro“ med manj pomembne maškare. O, policaj, ta je šele pravi možak. Oborožen je celo s sabljo ali najmanj s starim bajonetom. Včasih je imel, kot piše dr. Kuret, na glavi kaj drugega kot gasilsko čelado. Pomislite, kakšna žalitev za vrlo požarno brambo!

OHRANJENA CVETNA NEDELJA

Bojda bo kar držalo, da o cvetnem oslu na Slovenskem tudi v izročilu ni več sledu. Vendar ga pri nas ni kraja, kjer na cvetno nedeljo ne bi nosili k blagoslovu snopov in šopov pomladanskega zelenja v spomin na palmove veje, ki so jih – sodeč po evangelijskem izročilu – lomili in stlali v Jeruzalemu pred prihajajočim Kristusom na oslu. Cvetna nedelja sodi torej med najstarejše krščanske običaje, izpričane že v IX. stoletju, ki so na evropski celini privlačnejši toliko bolj zavoljo prekrivanja starejših, predkrščanskih obredij o nekaterih vrstah „svetega“ rastlinja, dreves, grmov, zelišč in cvetlic, ki naj bi pospeševale rast, plodnost, preganjale zle čare in bolezen, varovale pred strelo in drugimi človeku prežečimi nevarnostmi.

Ljubljanske cvetne butarice slovijo že lep čas. V cvetnem tednu zaživi trg za stolnico, ko razgrnejo okoličani iz Dobrunj, Sostrega, Bizovika in Orljega po stojnicah razkošne butarice. Veliko bolj kot na cvetni teden se ljudje pripravljajo na cvetno nedeljsko izročilo, ki se je tudi v naših krajih ohranilo do današnjih dni.

Na Robu zatrjujejo, da mora imeti „kravji žegen“ triintrideset enoletnih leskovih šib. Toliko jih je, kolikor let je Kristus dočakal na zemlji. Od vsekega sadnega drevesa mora biti zraven še po en enoletni poganjek, ki mu pogostokrat pridajo še brinje, bršljan, virh, drenove šibe, drobutovino in stvarno zeljce. V notranjost povezka pa dajo za nameček, nenavadno med vsemi ohranjenimi običaji, še škatlico vžigalic.

Ko najdejo prvo robido, ki ji je poganjek zrasel nazaj v zemljo, položijo v Vrzdencu poganjek k butari, v Stranski vasi pri Dobrovi pa gledajo, da ima butarica čimveč obročkov. V krajih okoli Dobrove se je ohranil običaj, po katerem mora fant, ki je prinesel butaro domov, nekaj časa trkati na hišne duri. Pri Brezovici je bila navada, da je fantin kar tako trikrat udaril po vratih, preden je prostopil hišni prag. Ljudje so pripovedovali, da bo tako postal močnejši.

BINKOŠTNA ROSA

Nemara je res, da se nam je rano vstajanje ohranilo kot bogato izročilo binkoštnih šeg, saj je imelo neprecenljiv pomen v obredih pomladanskega praznika. V okolici Velikih Lašč, še prav posebej na Robu, so se z binkoštno roso želeli ubraniti samo komarjev, da bi tam v Sodražici z „rosico“ močili oči, da jih ne bi bolele.

Viri vedo povedati, da je bila o velikih praznikih sila velika moč zlih sil. Zlasti na Dolenjskem so se kot vraga bali čarovnic. Presneto jim je šlo za nohte. Tako so imeli kmetje okoli Lašč doma krave celo do šestih zjutraj, nekateri pa ves dopoldan, saj bi se znalo zgoditi,da bi coprnice na paši kravam „mleko vzele“. Dogajalo se je, da so gospodinje na Robu naročale pastirjem:

„Glejte, da boste še za sonca doma!“ Brž ko se stemni, dobijo coprnice moč, da se jim ni upreti za božjo voljo.

Preselimo se zdaj v čas košnje, ki je v poletnih mesecih veljalo že od nekdaj za nekaj posebnega, za nekaj, kar mora postati ljudem sveto in njihovo. O kresi so ljudje radi rekli, da se delo umesi in da se žuljave roke združijo ob košnji z delom, ki se „potem drži drugo drugega tja do velike maše.“

Na Barju je košnja veljala za praznik, ki mu ni bilo enakega. Takrat je prišla domov domala vsa rodbina, ki je bila sicer zdoma, čeprav ni bila navajena trdega kmečkega dela. O prazničnem značaju košnje pričajo obleke koscev in grabljic, saj možje in dekleta niso prihajali na travnike v vsakdanji, delovni obleki. Kosci so poleti oblekli bele srajce, z rdečo ruto okrog vratu, za krajci pa se je bohotil šopek rožmarina in nageljnov. A, kaj fantje, da bi samo videli dekline. Postavljale so se z rožastimi krili, snežno belimi rokavci, belimi predpasniki in belimi „abtami“, kot so svoj čas pravili naglavnim rutam.

Ječmen, prvi kruh leta, se na prosojnih rebrih ponuja domala povsod na Slovenskem že o kresu. Bržkone ni treba seči daleč v preteklost, ko je veljala žetev na večjih kmečkih – umljivo tudi na graščinskih posestvih – za kar se da slovesno opravilo. Žetev so ljudje obhajali bolj kot praznik, praznik darila narave, kot pa delo, ki jim je moralo prisiljeno dišati, če so hoteli ali ne. Iz pisane bisage ljudskega blaga v naših krajih smo potegnili orumenel list, na katerem je bilo zapisano, da je o veliki maši dobila v Podsmreki pri Laščah vsaka žanjica poseben kruhek, ki so mu pravili „pogačka“.

SEJEM BIL JE ŽIV . . .

Že od Trubarjevih časov poznamo stare kupčijske šege. Kupec in prodajalec sta ponavljala ceno in si udarjala v roke, mešetar pa je držal enega in drugega za roko ali ramo in prigovarjal zlepa in zgrda. Trmastemu prodajalcu je kupec izbijal ceno z glasnim vpitjem, rajniš za rajnišem, stotak za stotakom. Če sta se nazadnje po dolgem udarjanju v roke le pobotala – piše dr. Niko Kuret – sta udarila zares. V prejšnjih časih je prodajalec običajno slekel kožuh, kupec pa je udaril na kosmato stran ali narobe in prodajalec na drugo. Udarec po kožuhu je bil enakovreden prisegi. Kar je prodajalec trdil o živinčetu, to je moralo držati kot pribito.

Za sklenjeno kupčijo je v okolici Velikih Lašč veljal edino božji denar „bele“ barve, torej nikljast ali srebrn denar. Saj je bilo že tako, da je božji lon prinesel velikokrat srečo pri živini.

Veliko bolj kot velikolaški sejem, ki so ga bili ljudje prirejali vsako leto pred praznikom sv. Matije, je slovel na Slovenskem čebelji sejem na Igu, ki je predstavljal „znamenitost našega preteklega čebelarstva“. Čebelji sejem so Ižanci prirejali dvakrat na leto. Najprej v prvi polovici avgusta na praznik sv. Lovrenca, kupčije pa so običajno sklenili o Velikem Šmarnu. Panje so dovažali iz vseh okoliških krajev. Čebelarjem so pridno pomagale ženice, ki so nosile na sejem panje kar na glavi. Največ prodajalcev je prišlo na sv. Lovrenca iz Želimelj, z Golega, iz Velikih Lašč, z Roba in mnogih drugih krajev. Zgodilo se je, da se je na ižanskem sejmu kako leto znašlo nič manj kot 3000 panjev.

Obžalujemo lahko, da so ižanski sejmi, ki so dolga desetletja veljali za prve na Slovenskem, začeli propadati že konec prejšnjega stoletja, zato nam je ostal za tolažbo le kot pisana cvetka iz bogatega življenja ljudi ob robu Ljubljanskega barja.

DIM PREGANJA DUHOVE

Vrnimo se ob koncu še k praznikom v spletu novoletne prelomnice. Na božični večer, novoletni večer in na večer pred tremi kralji še vedno opazimo po naših vaseh, kako takoj ko se zmrači, vsa družina složno stopa za gospodarjem okrog hiše in gospodarskih poslopij. Običajno nosi gospodar ogel s kadilom, žena, sin ali hči blagoslovljeno vodo s smrekovo vejico. Ob molitvi pokadijo in poškropijo vse kmečke prostore, pred tremi kralji pa s kredo zaznamujejo vsa vrata pri hiši z začetnicami imen treh kraljev – M.G.B.

Sv. Štefana so imeli konjerejci že od nekdaj za varuha konj. O tem vam vedo povedati tudi ljudje na Ižanskem, saj je prav v krajih okrog Iga, povsod tam, kjer se jim je ponujala barjanska trava, konjereja cvetela, da je bilo veselje. Kmečki gospodarji so na Štefanovo prišli v cerkev in darovali na oltar lesene ali voščene konjičke. Dr. Novak meni, da se je običaj ohranil še od časov, ko so stari Slovani žrtvovali konje Velesu, bogu živine, da bi jim bil izprosil plodnost in zdravje.

S časom tonejo nemara v pozabo tudi stare šege in navade, ki jih je bilo njega dni toliko, kolikor je bilo krajev, vasi in zaselkov na naših tleh. Sreči, nikomur drugemu, se moramo zahvaliti, da se je ohranilo do današnjih dni vsaj prgišče iz bogate zakladnice ljudskega blaga tudi v naših krajih in med našimi ljudmi. Z izročilom, da bi poznejšim rodovom ohranili vsaj kanček tistega, kar se ohraniti še da, sklenimo naš novoletni sprehod med starimi šegami in navadami, z zdravico:

„Srečno, dobro in rodovitno novo leto! Prav vsem, ki vam je zemlja že od njega dni krojila življenjsko usodo. Naj vam bo novo leto tako, kot si ga želite!“

IVAN VIRNIK

Slikar France Mihelič, letošnji dobitnik nagrade AVNOJ

Akademski slikar France Mihelič je letos ob dnevu republike prejel najvišje jugoslovansko priznanje za družbeno pomembno delo: nagrado AVNOJ. Ker je naš občan, smo ga ob tej priliki naprosili za kratek razgovor.

Menimo, da je vsako obširnejše življenjepisno predstavljanje in umetnostno označevanje odveč, saj je Mihelič sredi življenja in dela, tako da dosedanjega ne moremo obravnavati kot zaključenega.

France Mihelič se je rodil 1907 v okolici Škofje Loke. Za njegove umetniške začetke je pomembno službovanje v Ptuju, kjer si je zastavil še neizčrpane teme kmečke motivike, socialne problematike, surrealistične fantastike – vse to najbolj združeno v podobah kurentov.

Med vojno je bil France Mihelič v partizanih, kjer je ustvarjal zlasti v grafični tehniki. Več kot petsto partizanskih listov je prepustil muzeju NOB. Vojni čas vpliva pomembno tudi na Miheličevo povojno dejavnost. Poleg umetniške ustvarjalnosti je v tem času pomembno tudi njegovo pedagoško delovanje na akademiji za likovno umetnost v Ljubljani.

INTERVJU Z NAGRAJENCEM AVNOJ — SLIKARJEM FRANCETOM MIHELIČEM

Človek je večni iskalec

Med razgovorom za „Našo komuno" se je slikar France Mihelič na kratko takole predstavil:

„Slogovno me štejejo med surrealiste z močno poudarjeno fantastiko. Vendar pa me je kot slikarja najbrž težko vtakniti v predalček takšne ali drugačne oznake. Po zunanjih znakih že, po izvoru – mnogo težje. Do svojega načina sem prišel sam, največ na osnovi svojih lastnih izkušenj. Velik del mojega slikarstva je vračanje k izvorom, celo praizvorom, k magiji in silam zemlje. Zato me tudi motiv kurentov spremlja že od prvih resnejših začetkov."

NK: Kaj se je v vašem delu skozi leta menjalo in spremenilo in kaj je ostalo sorazmerno nespremenjeno od prvih začetkov?

FM: Spremenilo se je marsikaj. Predvsem življenje samo. Včasih smo živeli ljudje bolj skupaj, danes je več osamljenosti. Ne vem, če so jo uspeli premagati mladi . . .

Sorazmerno zgodaj sem dodobra izoblikoval svoje poglede na življenje in na likovnost – to dvoje je za slikarja skoraj isto – našel sem svoje osnovne teme: kmečki žanr, socialno motiviko, groteskno fantastiko in vse to združeno v podobah kurentov.

Nato – vojna! Kot slikar sem deloval takrat sprva na osvobojenem ozemlju v Podhosti, kasneje pri Znanstvenem inštitutu na Rogu. Vojna je pomembno vplivala na vse moje kasnejše delo, zlasti pa na jedro mojega dela, ciklus linorezov, ki še ni končan.

V enem stavku: motiv fantastike me spremlja vse življenje, vojna je to še pospešila. Od tu tudi moje pobude za nadaljnje delo.

NK: V čem je posebnost in splošnost vaše fantastike?

FM: Moja fantastika ni plod eterične vizije, marveč ima svoje korenine na realnih tleh oz. v doživetjih. Fantastika ima pri meni funkcijo spreminjevalca suhega upodabljanja, je tisti več, zaradi česar nastane namesto reprodukcije kreacija.

NK: Kreacija – kaj mislite s tem?

FM: S tem mislim sporočilo ljudem. Zame je umetnost nekaj komunikativnega, ne nekaj hermetičnega.

NK: Večkrat se reče, da je umetnik kronist svojega časa?

FM: Da, slikar oz. umetnik je kronist. Sam imam celo grafiko s tem naslovom „Kronist", sedaj pa pripravljam sliko na platnu z istim naslovom. Gre za nekakšen avtoportret.

Sicer pa je umetniška kronika nekaj drugega od faktografskega letopisja. Razlika je prav v „fantastičnem". Umetnost vsebuje in posreduje tudi neizrečeno, ki pa je vendar povedano.

NK: In česa se lahko ljudje nauče iz takšne umetniške kronike?

FM: Vprašanje je umestno. Koliko se lahko ljudje nauče iz preteklosti? Tudi če jo posreduje umetnost. Znameniti španski slikar in grafik Goya je npr. ustvaril strahotno vojno kroniko. Vendar ni mogel preprečiti . . . Umetnost lahko le opozarja, ne more pa spreminjati sveta. Vendar pa lahko sodeluje pri tem spreminjanju. Ne sama, skupaj z vsemi prizadevanji . . .

NK: To zveni skoraj optimistično. In vendar je v vašem delu prej pesimistična nota.

FM: Rekel bi raje: tragično občutje življenja. Ko dajem to iz sebe, se sproščam. Umetniško ustvarjanje je v tem smislu reševanje samega sebe.

NK: Velja to tudi za najnovejšo umetnost?

FM: Zanjo veljajo predvsem zelo hitre menjave. Vendar je mnogo njenih pojavov v slepi ulici. Menim, da je v njej veliko larpurlartizma.

NK: So možne kakšne napovedi?

FM: Menim, da se bo morala umetnost le vrniti k človeku. Od impresionizma dalje je v umetnosti predvsem mnogo analize, po logični nujnosti bi morala slediti sintetična faza. Neki pojavi kot iskanje sinteze so že, npr. „nova realnost". Mislim pa, da so to šele poskusi in da čas še ni zrel za močnejšo sintezo, ki obeta dati trajnejše rezultate.

NK: Slikarstvo seveda ne more samo . . .

FM: Ne. Vprašanje je – centralna ideja. Nekdaj je bilo to krščanstvo, ki je nosilo umetnost tisoč let. Težko je biti prerok, kaj bo v prihodnje. Prihodnost je pravzaprav že tu.

NK: Kaj pa razvoj znanosti in tehnike?

FM: Ta se odraža tudi v slikarstvu. Pogled v svet pod mikroskopi, prodiranje v vesolje tudi obetata svoje. Človek je večni iskalec. Sicer pa menim, da bi bilo treba najprej urediti stvari na zemlji, zatem v vesolju.

SANDI SITAR

OBISK V GLASBENI ŠOLI

DEJAVNOST, KI OSREČUJE

Glasbena šola Vič-Rudnik je bila ustanovljena pred 21 leti. Sedanje prostore ima v občinski stavbi, po eno učilnico pa v Rožni dolini in na Rudniku; v Dobrovi je že šesto leto podružnična šola. Z novim koledarskim letom bo odprta tudi podružnična šola v Velikih Laščah, kjer že sedaj delujejo v okviru osnovne šole oddelki za klavir, pihala in trobila, harmoniko in kitaro.

Na glasbeno šolo se vsako leto vpisuje različno število učencev. Letos je doseženo rekordno število – 442 učencev. Na šoli poučujejo instrumentalne predmete in solo petje individualno in sicer klavir, godala in pihala, trobila, harmoniko in kitaro. Najmlajši se lahko vpišejo v predšolsko vzgojo v zbor cicibanov. Poleg glavnega predmeta mora vsak učenec obiskovati tudi nauk o glasbi, ki je skupinski pouk. Trajanje študija je odvisno od posameznega inštrumenta, npr. študij pihal, trobil in solo petja traja šest let, flavte štiri leta, klavirja in godal, kitare in harmonike pa deset let.

K individualnemu in skupinskemu pouku je treba prišteti še sodelovanje učencev v komornih ansamblih in orkestrih. Šola ima dva harmonikarska orkestra in godalni orkester, kjer si učenci ostre ritmični čut in oblikujejo muzikalnost. Tako kot vsi nastopa tudi predšolski zbor cicibanov ob koncu šolskega leta; iz njihovih vrst se najdejo ponavadi najboljši učenci za pouk na raznih glasbilih.

Glasbena šola Vič-Rudnik je pomemben faktor glasbeno kulturnega življenja v občini. Prireja interne in javne nastope, sodeluje na raznih proslavah v podjetjih in šolah v občini in izven nje. Snema za radio in televizijo. Tesno sodeluje z občinsko zvezo kulturno-prosvetnih organizacij, s skupnostjo glasbenih šol Slovenije in društvom glasbenih pedagogov Slovenije. Redno sodeluje na revijah in srečanjih mladih glasbenikov, ki jih prirejajo te organizacije.

Šola je kadrovsko dokaj dobro zasedena. Večina je profesorjev (15), en predmetni in trije strokovni učitelji. Manjkajo strokovnjaki za poučevanje harmonike in kitare – dveh predmetov, ki sta na šoli razmeroma mlada in se kadri za to stroko šele oblikujejo.

Glasbena šola Vič-Rudnik je šola t. i. nižjega tipa, čeprav to povsem ne drži. Učenci, ki končajo deset razredov, dobijo znanje srednje stopnje, čeprav seveda brez stranskih predmetov (harmonije, kontrapunkta, nauka o instrumentih, glasbene zgodovine itd.). Zato ti absolventi ne dobe diplome in nimajo predpisane kvalifikacije za poučevanje na šolah. So pa odlični kadri za razne ljudske-prosvetne orkestre in za glasbeno-vzgojno delo na terenu ali pa zasedajo mesta v pevskih zborih amaterskega in profesionalnega značaja. S šestimi razredi lahko učenci nadaljujejo študij na srednji glasbeni šoli ali pa v izjemnih primerih na Akademiji za glasbo. Šola je torej dvojnega tipa: ljudsko-prosvetnega in strokovnega.

Kot vsaka šola ima tudi ta svoje težave, ki so čisto pedagoškega značaja ali pa materialnega. Med prvimi naj omenimo prenatrpan vpis učencev za poučevanje harmonike in kitare, to je za prav tista instrumenta, za katera ni kvalificiranih pedagogov. Te uspešno nadomeščajo diplomanti iz drugih predmetov. Na drugi strani pa se občuti upad vpisa učencev na oddelek za godala, delno tudi za pihala in trobila. To rušenje ravnovesja med posameznimi instrumenti ima lahko v perspektivi za posledico rušenje komorne in orkestralne igre, zlasti na godalih, ki imajo največ originalne in estetsko dognane glasbene literature. Zato je priporočljivo, da se učenci ponovno ogrevajo za študij godal, ki zahtevajo nekoliko več posluha kot ostala temperirana glasbila. Delati pa je treba na vsakem glasbilu enako: vsak dan določen čas.

Šola gostuje že 18 let v občinski stavbi Vič-Rudnik, kjer ima svoje prostore raztresene skoraj po vsej hiši. Že pred petimi leti je vstavljala občina v svoj srednjeročni program gradnjo glasbene šole z lokacijo v Jamovi ulici. Izdelani so bili načrti za funkcionalno dvorano, ki bi jo lahko uporabljala tudi Skupščina občine Vič-Rudnik za svoje seje. Do realizacije ni prišlo predvsem zaradi potreb prostorov v osnovnem šolstvu in v vzgojno-varstvenih ustanovah. Skupščina občine Vič-Rudnik se prav v zadnjem času trudi, da bi rešila ta problem z novimi najetimi prostori v neki večji stavbi ali z odkupom hiše, ki bi ustrezala za prostore, ki jih nujno potrebuje glasbena šola. Pri tem je seveda izredno pomembna lokacija in higiensko ustrezajoči prostori. Kot kaže število vpisanih učencev, šola neprestano raste. Prostori postajajo pretesni, zlasti še, ker je s tremi novimi osnovnimi šolami ukinjen dopoldanski in popoldanski turnus obiska pouka, saj je v dopoldanskem času prostora dovolj, v popoldanskem času pa so učilnice prenatrpane.

Glasbena šola Vič-Rudnik še posebej slavi kot šola, ki je vzgojila lepo število strokovno dobro pripravljenih učencev, izmed katerih uživajo nekateri v glasbeno-kulturnem življenju doma in v svetu lep položaj. Iz te šole je izšel pod vodstvom prof. Marije Tercelje klavirski trio bratov Lorenz, ki je znan po vsem svetu. Od tod so izšli solisti in orkestraši, ki zasedajo mesta kot solisti ali po raznih priznanih orkestrih (Korošec Marjanca – klavir, Korošec Marjetka – violina, Skalar Olga – violina, Skalar Sabina – violina itd.)

Učenci, ki se po končanem študiju na tej šoli ne posvetijo glasbi, pridobijo z navadami, ki jih ta študij zahteva, vztrajnost pri delu, natančnost in disciplino. To pa so vrline, ki prihajajo v poštev pri vsakem začetniku na kateremkoli delovnem področju. Glasbena šola tedaj mladega človeka ne samo izobražuje, ampak predvsem vzgaja. To vzgojo pa je treba razumeti v najširšem smislu besede: ne samo, da študij glasbe mladega človeka odteguje ulici in slabemu vplivu druščine (med glasbeno učečo mladino ni mladinskega prestopništva), ampak zaposluje učenca v več smereh: duševno, fizično in čustveno ter mu dnevno dokazuje, da na hiter, lahek način ni mogoče doseči zaželenega uspeha. Toda o tem kaj več drugič.

Danes bi radi staršem posredovali še nekaj navodil za vpis otroka na glasbeno šolo.

Glasbena šola vpisuje otroke v starosti 4,5 let do 6,5 let v malo glasbeno šolo, kjer se uče na podlagi igre in ritma osnovnih glasbenih elementov, obenem pa pojejo v zboru malih cicibanov. Tu prihajajo ponavadi prvič v kontakt z glasbo, ki ostane skoraj redno njihova zvesta spremljevalka skozi vse življenje. Vpisi na glasbeno šolo so v začetku septembra vsakega leta, v izjemnih primerih tudi med polletjem, zlasti za določene instrumente.

Vpis na vse predmete na instrumentalnem in solo pevskem oddelku je v starosti od 7 do 10 leta, za pihala in trobila nekoliko kasneje, za solo petje pa po mutaciji. Šola ima urejene učne načrte in predmetnik ter razne dokumente kot npr. kontrolna knjižica, katalogi, računovodsko in administrativno poslovanje itd. Vsak učenec mora plačevati šolnino in učni prispevek v višini od 27,00 ND do 50,00 ND na mesec, različno po instrumentih.

In še nekaj: ali se splača srednje nadarjenemu učencu (razumi srednje pridnemu in muzikalnemu učencu) študij glasbila, ali je že dovolj, da se z glasbo ukvarja s poslušanjem preko radia in televizije, gramofona itd? Nedvomno bogati človeka že pasivno poslušanje glasbe. Toda aktivno muziciranje in petje se primerjati z lepo stavbo, katere črte sem napravil sam, s kipom sliko, ki sem ju sam ustvaril, z besedo, ki sem jo sam izgovoril. Vsakar je konzerviranega, izgublja svo vitalno moč. Sveža solata, ki še „t peta" od življenjske rasti, se ne primerjati z ono v konzervi. Muzi ki jo sam proizvajam, me šele pol osrečuje. Res pa je, da vsi ne m remo muzicirati. Toda vedno več mladih, ki si tega žele in pri tej že vztrajajo.

Direktor Glasbene šole Vič-Ru nik je od 1963. leta prof. Cvetko Budkovič. Prej je poučeval na Gla beni šoli Center. Končal je zgod vinsko folklorni oddelek na Ak demiji za glasbo in Srednjo glasbe šolo za violino. Poučuje violino, taro in orkestralne vaje, po potre tudi nauk o glasbi. Deluje v občin zvezi kulturno prosvetnih orga zacij, je predsednik glasbene m dine Osnovne skupnosti Ljubljana član glavnega odbora „Muzičke m dine" Jugoslavije. Za petdeseto letnico je bil odlikovan z Gallus značko, pred tem pa z redom sluge za narod z zlatim vencem. član predsedstva skupnosti gl benih šol Slovenije itd.

Ravnatelj viške glasbene šole Cvetko Budkovič med svojimi učenci

BREZ MUJE SE ŠE ČEVELJ NE OBUJE

MARIO BAR, dijak III. l. TŠE „V svojem življenju sem si zadal dve nalogi: postati elektroinženir in pianist. Seveda pa je potrebno za tak življenjski cilj veliko truda, požrtvovanja, časa in veselja, saj se brez muje še čevelj ne obuje. Zavedam se, da me čaka naporno delo za uresničitev mojih želja.

Obiskujem 8. r. klavirja. Najraje igram Beethovna in mogočne ter melodične skladbe. Moje najljubše delo, s katerim sem dosegel tudi največji uspeh, je bila Beethovnova Mondshein Sonata. Igral sem jo na koncertu in na radiu. Poleg teh uspehov moram navesti še več nastopov na radiu z raznimi kompozicijami, kot so Chopinovi preludiji, Škerjančevi preludiji in druga dela. Enkrat sem nastopil tudi na televiziji.

Želel bi nastopiti v Slovenski filharmoniji, a vem, da je finančno to nemogoče.

Sedaj študiram Rachmaninov preludij št. 5, ki mi je zelo všeč in, ki mi po besedah moje prof. Tanje Zrimšek, zelo leži – kot pravimo v našem glasbenem jeziku.

Tudi operna glasba mi je zelo všeč, posebno še, če je dobro predvajana. Moji starši imajo že dvajset let abonma v slovenski Operi. Želo si želim ogledati (morda že drugo leto) v milanski Scali kakšno opero z prvovrstnimi pevci. Saj to je takšno doživetje, ki se ga z besedami ne da opisati. Mislim, da pa mladina premalo obiskuje opero.

Kaj sodim o moderni glasbi, o beat glasbi? Odgovor je kratek: je ne odvračam. Še več! Všeč mi je, seveda, če pri tem plesalci že ne pričnejo „noreti". Morda je moderna glasba bolj izraz modernega, atomskega časa, ki v njem živimo, čeprav nekateri nerazumevajoči mislijo, da ta ni potrebna.

Naj povem še nekaj besed o moji profesorici Tanji Zrimšek. Z njo se neverjetno dobro razumeva in zelo jo cenim. Pozna me in ve, kaj rad igram, kaj mi „leži".

Glede študija glasbe moram reči, da je potrebna vsakodnevna vaja, saj prsti že po nekaj dneh postanejo okorni in izgubijo tisto lahkotnost in hitrost, ki so jo imeli. Potrebno je veliko več časa za uigravanje, da dobijo prsti spet prejšnjo elastičnost.

Doma imam lepo urejeno sobo in dober koncertni klavir. V svojem prostem času se ukvarjam s športom. Gojim košarko, nogomet, plavanje in smučanje. Vse to me ne ovira pri učenju. Moj šolski uspeh je prav dober."

POGUM IN VOLJA DO ŽIVLJENJA

VERA AVBELJ, dijakinja II. gimnazije. Glasbeno šolo obiskuje že sedmo leto. Igra na klavir in harmoniko.

„Ko sem imela pet let in sem obiskovala vrtec, sem si zelo želela, da bi enkrat igrala na klavir. Za peti rojstni dan so mi doma kupili harmoniko. Mamica je igrala, jaz pa sem prepevala. V četrtem razredu so me vpisali v glasbeno šolo. Učila sem se igranja na harmoniko in vedno občudovala pianiste. Bila sem srečna, ko sem v osmem razredu osnovne šole vpisala študij klavirja.

Najraje poslušam mogočna Bachova orgelska dela. Čeprav je preteklo že nekaj stoletij, odkar je živel in ustvarjal ta glasbeni velikan, njegovim delom rad prisluhne marsikdo. Posebno mladi se vedno bolj navdušujejo zanj.

Rada imam tudi Beethovna. Kadar slišim zvoke njegovih klavirskih sonat in simfonij, imam občutek, da je pred mano sam Beethoven, ki govori o svojem življenju. Kadar potrta, me njegova glasba obu vliva pogum in daje moč. Vsak še tako obupanega človeka, nje glasba dvigne, mu daje pogum voljo do življenja (IX. simfonija).

Všeč mi je vsaka lepa glasba naj bo to resna ali lahka. Zani se predvsem za resno glasbo. L končujem študij na tej glasbeni Z naslednjim šolskim letom se vpisala na klavirski oddelek sre glasbene šole. Vendar nimam mena opustiti igranja harmo Harmonika je instrument kot k in violina. Marsikdo misli, da glasbilo, ki ga uporaqljajo v g nah in na raznih zabavah. Na ha niko lahko zaigraš vse, kar hoče koncertov do valčkov in polk.

Vera nastopa kot solistka na moniki in v harmonikarskem stru. Vse razrede glasbene opravlja z odličnim uspehom.

NAJSREČNEJŠI ČLOVEK NA SVETU!

MATEJA DUDEK, učenka 7. b. r. osnovne šole Majde Vrhovnik. Glasbeno šolo obiskuje štiri leta. Igra v šolskem godalnem orkestru. Že trikrat je prejela ob koncu šolskega leta nagrado. Tudi v osnovni šoli je pridna učenka, saj je odličnjakinja.

Spominja se, kako je bilo pred štirimi leti:

„Glas violine sem poslušala pri sošolki. Želela sem si, da bi tudi sama znala igrati. Prosila sem mamico, naj mi omogoči študij. Najprej v to ni privolila, vendar s tem moje velike želje ni zatrla. Žmagala sem. Bilo je spomladi, ko me je mamica vpisala v glasbeno šolo. Pot domov se mi je zdela lahkotna. Kar poskakovala sem od veselja in skoraj padla v cestno lužo. Ko sem prišla domov, sem vzkliknila: „Sedaj sem najsreč človek na svetu!"

Zelo rada igram violino. skrbno se pripravljam pred pom. V začetku imam tremo tem sem pa zelo vesela, če zaigram. Raje igram v duetu sama. Zelo mi je všeč, kadar pamo v drugem kraju. Sedaj igram Koncert v h-molu RIEDING).

Vendar še najdem prosti č grem k svojim prijateljicam. krat pa je moja zvesta spremlje knjiga. Najraje prebiram Finžg delo Pod svobodnim soncem vedno pa rada sežem po Piki vički.

In še to: želim, da bi čimpre bila svojo violino!"

SEJA OBČINSKE SKUPŠČINE

24. decembra, na pragu novega leta, je bila 22. redna seja obeh zborov skupščine občine. Na njej so obravnavali problematiko davčne službe in davčne politike, razpravljali so o upravnih in sodnih taksah, sprejeli pa so tudi predlog odloka o začasnem financiranju proračunskih potreb za prvo tromesečje 1971. Po koncu seje je bilo v klubu poslancev družabno srečanje.

ČETRTNI KOMIT ZKS O ODNOSIH S SOSEDI

Komiteji četrtnih konf Rožna dolina-Vič, Krim nik in Trnovo-Kolezija so decembra priredili razgov zunanjepolitični situaciji, vsem o odnosih s sosed državami, zlasti z Italijo, A jo in Bolgarijo. Izhodiščni rat je imel zvezni poslanec go Seliger, član republiške ference SZDL. Sledila je ž na razprava.

OB KONCU ŠPORTNEGA LETA

Utrinki pozabljenih(?) dogodkov

Domala vsi med njimi so že sklenili svojo bogato športno kariero. Poldrugo desetletje so bili na vrhu našega športa. Srečali smo jih med zmagovalci velikih mednarodnih prireditev, z njimi smo se veselili ob prgišču naslovov državnih prvakov. Sleherno srečanje je bilo za novinarske race doživljaj več v spletenih zgodbah, ki jih dan za dnem, leto za letom piše športna zgodovina. Našemu športu so dali vse, kar je bilo najboljšega, najpristnejšega, najbolj žlahtnega v njihovih plemenitih osebnostih velikih športnikov in še večjih ljudi. Še toliko bolj pa smo bili ponosni na njihove lovorike, saj so prišli vselej med nas, kot naši dragi domačini. Bili so v pravem pomenu besede naši. Ponosni smo bili nanje in bržčas, da bomo nanje še dolgo ponosni. Saj so na vseh meridianih naše oble predstavljali tudi kanček viško-rudniškega sveta, drobca v svetovnem športnem dogajanju na najvišji ravni.

Zato naj velja tokrat zahvala našim fantom – našim občanom: Andreju Boltežarju, Brunu Parmi, Damjanu Prelovšku in Daniju Vrhovšku.

OLIMPIJSKI KROGI – NA SVIDENJE!

„Buldija" poznamo prijatelji z asfaltnih trakov že okroglih deset let. Čeprav je bil med najboljšimi jugoslovanskimi kolesarji, ki so se pojavili po zadnji vojni, čeravno mu je uspel izreden podvig na dirkah „Po Jugoslaviji" in „Po Sloveniji in Hrvatski" ne nazadnje pa tudi na svetovni kolesarski poslastici, na mednarodni preizkušnji evropske amaterske elite, na dirki „Varšava–Berlin–Praga", sodi Andrej Boltežar bržčas med najbolj tragične osebnosti našega vrhunskega kolesarskega športa.

Štiri dejanja na odprti sceni razodevajo veliko Andrejevo osebnost, osebnost skromnega, še tolikanj bolj pa vztrajnega športnika, ki je „obogatil" eno najbolj žalostnih strani v analih jugoslovanskega kolesarstva. Nemara pa prav štiri tragedije našega „mušketirja na jeklenem konjičku" govorijo tudi o velikih manifestacijah svetovnega amaterskega kolesarskega športa, na katerih bi lahko Andrej zablestel v vsem svojem sijaju.

Začelo se je z nesrečo v Maroku: Komaj smo zapisali leto 1964. Sedma etapa na dirki „Okoli Maroka", malone na pragu Boltežarjevega življenjskega uspeha, je botrovala njegovim najtežjim trenutkom na poti skozi Saharo.

„Na najdaljši etapi, dolgi okroglih 240 kilometrov, ki nas je vodila skozi Saharo, sem se že od cilja odlepil s prvo skupino, in že takrat smo imeli petnajst minut naskoka pred zasledovalci v drugi skupini. Vendar me je ob prijetnem občutku, ko sem prav v tej etapi postavil vse na kocko za čimboljšo uvrstitev, dolela nepričakovana nesreča. Doživel sem okvaro, vendar ni bilo pomoči od nikoder ... Počakati sem moral zasledovalce in z njimi prispel na cilj z zaostankom dvajset sekund ... To me je stalo verjetno kar prvega mesta! Navsezadnje sem obstal na devetem mestu ..."

Žalosti med saharskimi peščinami je sledila dirka po evropski celini, preizkušnja po domačih asfaltnih trakovih ... Ko bi bilo treba na pot v deželo vzhajajočega sonca, na predstavo v znamenju petih olimpijskih krogov, na preizkušnjo, ki bi izpolnila Andrejevo življenjsko željo, je „Buldija" strlo. Toda ne za dolgo. Še leta in leta nas je do letošnje jeseni, ko se je na Colu moral sprijazniti z bolečim odhodom, razveseljeval s svojimi dosežki v domači in mednarodni konkurenci. Le redkokdaj smo lahko Andreja še pozdravili na zmagovalnem odru, vendar je kljuboval naraščajočemu pritisku „športne starosti" in prodoru svojih naslednikov.

Danes, ko se je oklenil trenerskega dela v matičnem klubu, je ostala za njim legenda, ki bo še desetletja pričala o velikih dejanjih fanta iz Črne vasi, zanesenjaka svoje vrste, gentlemana na cesti in v življenju. Na človeka, ki je dal našemu športu vse, kar je bilo v njegovih močeh. Zapustil nam je spomin, ki zlepa ne more utrniti v pozabi.

PREMISLEK – MATI MODROSTI

Ko boste brali naš zapis, bo velemojstru Brunu Parmi, velikanu slovenskega šaha in enemu največjih talentov, ki jih je kdajkoli imela naša šahovska Chisa, natanko devetindvajset let. Če se ob njegovem rojstnem dnevu pridružimo še z našimi čestitkami in najboljšimi željami, morda ni odveč, če vam predstavimo rožnodolskega šahovskega posebneža še izza njegovih „najboljših" dni med 64 črno-belimi polji. Parmova turnirska bera resda ni velika, vendar pa kljub temu kaže bliskovit prodor v svetovno areno, ki se je začel 1961 v Haagu z osvojitvijo naslova svetovnega mladinskega prvaka. Med Brunove največje uspehe sodi brez dvoma četrto mesto na „Turnirju miru" 1965 v Zagrebu, presenetljivo prvo mesto 1968 na mednarodnem turnirju v Bukarešti in letošnja delitev prvega in drugega mesta na elitni sarajevski mednarodni šahovski prireditvi.

Brunu je že od prvih korakov v šahu najbolj pri srcu otvoritvena poteza z belimi figurami z E4, ki prepušča tekmecu izbiro otvoritvene kombinacije. Slovensko šahovsko ime št. 1 je sicer na strani odprtih iger, vendar vidi najraje razvoj figur v smeri španke ali sicilijanke. Med svojo nedojemljivo – kje bi jo še našli – obotavljivo skromnostjo, razkriva Bruno svoje šahovske „karte", ki bi stežka zasegle kuhinjsko mizo. Sobesednika v hipu prevzame odkritosrčnost, morda toliko bolj tedaj, ko odločno zastavi besedo v bran času, ki se še ni „izrekel" za velemojstrovo zadnjo potezo. Drugače povedano: Bruno se še zdaleč ni odrekel možnostim, da bi slednjič kronal svoje uspehe na domači in mednarodni šahovski sceni tudi z medconskim turnirjem za svetovno prvenstvo, prvi stopnici na poti k šahovskemu prestolu.

„Priznati vam moram, da so me že večkrat vabili na conske turnirje, vendar sem vselej odklonil svojo udeležbo. Zakaj? Morda zato, ker se nisem čutil dovolj močnega in sem raje odnehal, preden sem sploh sedel za šahovnico v današnjih kvalifikacijah. Prej ali celo pojutrišnjem – o tem v našem pogovoru verjetno ne bi prišli do konca.

Kaj drugega bi se lahko še vsililo kot vprašanje njegove šahovske zrelosti. Veliko bolje bo, če se lotimo odkrivanja Brunove taktike. Kaj torej snuje v tem trenutku najboljši slovenski šahist? Ali smo mu lahko kos naivni spremljevalci vseh globin šahovske umetnosti, ko mu niso prišli do živega danes živeči velikani igre na 64 črno-belih poljih? V času, ki je Brunu bržkone z vsem na njegovi strani, odtrgajmo ob novoletni prelomnici pozabi utrinek z lanske maratonske partije v San Juanu med sedanjim svetovnim prvakom, Borisom Spaskim in našim velemojstrom.

„Pravijo, da je ob moji partiji Spaskim trepetal ves slovenski šahovski svet? Morda, tega v San Juanu, verjemite, nisem vedel. Toda preidimo raje k sami partiji. S Spaskim mi je uspela delitev točke. Spominjam se, da sva prišla končno v pozicijo enakovrednem položaju, po materialni strani pa je imel Spaski kmeta več. Igrala sva dva ali tri nadaljevanja. Potegnila sva skoraj sto potez! Niti na misel mi ni prišlo, da bi partijo predal, saj se mi je posrečilo pripeljati situacijo do ravnotežja. Toda, Spaski je vztrajal, kot redkokdaj dotlej. Končno je le prišlo do miroljubne rešitve, saj svetovnemu prvaku ni preostalo drugega, kot da je ponudil remi."

ZAKULISNE BRZICE NA SUHEM

Petindvajsetletni Damjan Prelovšek, stalni honorarni sodelavec na oddelku za zgodovino umetnosti pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, dolgoletni član brodarskega kolektiva z Livade, nosilec najvišjih priznanj z velikih mednarodnih tekmovanj s kanuji na stari celini, čaka, da se mu odpro slednjič tudi olimpijska vrata. Poldrugo desetletje svoje bogate tekmovalne poti med Tacnom in Lieserjem, med Meranom in Špindlerovim mlinom, od Augsburga do Bourg St. Maurica, srečamo Damjana med svetovno „divjevodaško" elito, med najboljšimi mojstri kanuizma, ki krojijo dandanašnji vrh med vrhovi na sceni najbolj dramatičnih zapetljajev na divjih brzicah evropskih rek.

„Nekajkrat sem bil državni prvak, vendar mi naslovi prvega v domačih vodah niso pomenili dosti. Vprašali me boste, zakaj? Odkrito vam povem, da se najvišjih priznanj nisem veselil zategadelj, ker sem segel po njih v slabi konkurenci. Morda ne veste, da predstavljajo naša državna prvenstva kvalitetno najslabša tekmovanja, ki se navsezadnje krojijo po vseh mogočih in nemogočih merah! O tem ni dvoma."

Damjan je našel največ svojih športnih prijateljev pri odličnih češkoslovaških kajakaših in kanuistih, ki predstavljajo že vrsto let vrh v svetovnem kajakaškem in kanuističnem športu. Sprejel je tudi njihov način veslanja: preusmeril se je predvsem na hitrost, vedno je postavil vse na kocko, ob tem pa pred valovi deroče reke stiskal zobe, da ga ne bi zlomil strah! Pred dvema letoma – po nerazumljivi vrnitvi s svetovnega prvenstva v avstrijskem Spittalu – je v Meranu najprej premagal nosilca zlate medalje z Lieserja Petersa (ZRN), za njim pa še Sodomko (ČSSR), da bi na reprizi SP v Spittalu s tretjim mestom – vendar tokrat za Sodomko – dokazal, da sodi med najboljšo kanuistično trojico na svetu.

„V Meranu sem verjetno premagal samega sebe, saj lani in letos nisem več ponovil svojih starih uspehov. Krivda za to pa ne zadene mene, saj se je večkrat dogajalo, da so zahodnonemškemu predstavniku Petersu omogočili tudi tretji start, ki je razumljivo krojil uvrstitev med triperesno deteljico. Ko se je namreč tekmovanje bližalo h koncu, je Peters dobil pravico do tretjega starta, ki ga je spravil na prvo mesto, medtem ko sva s Sodomko zasedla drugo oziroma tretje mesto. Tudi Lieser mi je letos obrnil hrbet, saj mi je za las ušla tretja nagrada. Največ smole pa sem imel na svetovnem prvenstvu v Bourg St. Mauricu, saj sem na najtežjem delu slalomske proge zamudil odločilen trenutek, se zmedel in prevrnil ... Počasnejša vožnja v drugem teku pa mi je prinesla šele peto mesto."

Letošnje poletje je Damjan „zamudil zadnji vlak" za vrsto predolimpijskih nastopov. Zaradi podiplomskega študija v Avstriji je nastopil le na tacenski preizkušnji in v Augsburgu, kjer je med svetovno elito obakrat osvojil peto mesto. Toda – le še dve leti nas ločita od jubilejnih, XX. letnih olimpijskih iger v Muenchnu, na katerih bodo prvič sodelovali tudi najboljši kajakaši in kanuisti iz vsega sveta.

„Nastop na olimpiadi mi bo veliko plačilo za vsa moja dosedanja prizadevanja in napore. Skušal se bom čimbolje pripraviti in opravičiti zaupanje tistih, ki so me uvrstili med naše olimpijske kandidate. Na olimpijski progi v Augsburgu bi želel dostojno skleniti svojo kariero, toda ... Mar se nočemo zavedati stanja, v katerem životari danes naš vrhunski kanuistični šport? Letos npr. nismo bili niti na enem izmed treh treningov reprezentančne vrste, ki naj bi nas predstavljala na olimpijskih igrah, odbor za pripravo olimpijskih kandidatov, ki ga vodi inž. Natan Bernot, je vse leto „spal spanje pravičnega', ljubljansko brodarsko društvo pa stoji na stališču, naj vsi kandidati uživajo enake pogoje ... Kako naj potem predstavljamo naše barve na bavarski olimpijski predstavi?"

Z grenkim občutkom našega najboljšega kanuista sklenimo pripoved o nepozabnih doživetjih Damjana Prelovška na svetovnem kajakaškem in kanuističnem vrhu. Razumljivo z eno samo željo, da bi se naposled uredile razmere, v katerih trenutno živijo in delajo naši najboljši „divjevodaši", najresnejši kandidati za jubilejne olimpijske posetnice.

S KOLEZIJE V SVET

Veliki uspehi plavalcev v Ljubljani so bili vsa zadnja leta prepleteni z izrednimi dosežki Danija Vrhovška, petindvajsetletnega absolventa biologije na ljubljanski biotehniški fakulteti, večkratnega državnega rekorderja na 100 in 200 m hrbtno, člana izbranega jugoslovanskega zastopstva in ta čas poklicnega trenerja kolektiva s Kolezije. Svoj največji uspeh v mednarodni konkurenci je Dani dosegel na mehiških olimpijskih igrah, ko je v prvem polfinalu na 100 m hrbtno zasedel s časom 1:02,7 odlično šesto mesto. Po vrnitvi iz Ciudad Mexica je na sebi enak način, skromno izjavil:

„Dekleta so z uspehom Djurdjice Bjedov oplemenitila naše plavanje. Škoda je le, da se jim nisem pridružil ob njihovem slavju z uvrstitvijo v finale. Če bi plaval na 100 m hrbtno 1:02,0, kot sem nekaj dni pred prvim startom, bi se zagotovo znašel med finalisti. Toda tekma je tekma in športnik se mora hočeš nočeš sprijazniti tudi s porazi. Zdaj me čaka malodane enako pomembna tekma. V pičlih desetih dneh moram opraviti na fakulteti kar tri kolokvije ..."

Če Dani ni bil med mehiško olimpijsko šesterico, tedaj je ‚dobil" tekmo doma. Opravil je preostale „poolimpijske" kolokvije, in danes ga srečamo že pred diplomo na biološkem oddelku ljubljanske univerze. Brez zlobe pa lahko zapišemo, da je Dani v športu prej pretrgal ciljno vrvico kot v zasebnem življenju. Ko se je iz Celja preselil k nam, na Kolezijo, je šla njegova tekmovalna pot strmo navzgor. Na skorajda nedosegljivem diagramu Danijeve športne rasti se sooččamo z vrsto naslovov državnih prvakov, rekordnih dosežkov doma in na tujem, med katerimi je še vedno lastnik rekorda na 200 m hrbtno med najboljšimi slovenskimi predstavniki tega sloga.

„Na plavanje me še danes – seveda tokrat z razliko kot poklicnega trenerja – vežejo nepozabni spomini. Verjetno boste presenečeni, da so se mi ti spomini vtisnili bolj zato, ker jih nisem doživel v bazenu, pač pa med svojim popotovanjem po svetu. Taškenta ne bom nikoli pozabil v svojem življenju. Ko smo se iz Moskve podali na pot v Taškent, je bila sovjetska prestolnica v objemu ostre zime, le nekaj ur pozneje pa smo globoko v centralni Aziji pristali v pravi poletni vročini. Na letališču smo doživeli izredno topel in prisrčen sprejem. Kako tudi ne, saj so nas na taškentskih vratih pričakale množice otrok z vrtnicami v rokah."

Ob nepozabnem doživetju na azijskih tleh se Daniju utrne med paberkovanjem misel, ki kdaj pa kdaj še kako rada zaide vanj. Veliko, nepozabljeno športno razočaranje je povezano z nesojenim potovanjem na Japonsko, kamor, kot sam pravi, ni potoval zaradi lastne smole. Tokijsko olimpijsko srečanje je šlo za Danija v nepovrat.

Kolezijski plavalni „čudež" si samo želi, da bi naposled dosegli pri mlajših višjo plavalno „izobrazbo". Odklanja ponavljanje najrazličnejših vzrokov za takšno stanje, vendar prosi za razumevanje vse tiste, ki jim je plavanje priraslo k srcu. Morda še toliko bolj zdaj, ko vsevprek kličemo po izgradnji prvega ljubljanskega zimskega bazena.

Štiri zgodbe, vsaka obarvana po svoje, naj nas ob novem letu spomnijo tudi na tisoče tistih, ki sledijo Andrejevim, Brunovim, Damjanovim in Danijevim korakom. Tistih, ki se še niso znašli na časopisnih stolpcih, a vendar z voljo in prizadevnostjo hitijo po stopinjah svojih velikih vzornikov.

IVAN VIRNIK

Bruno Parma

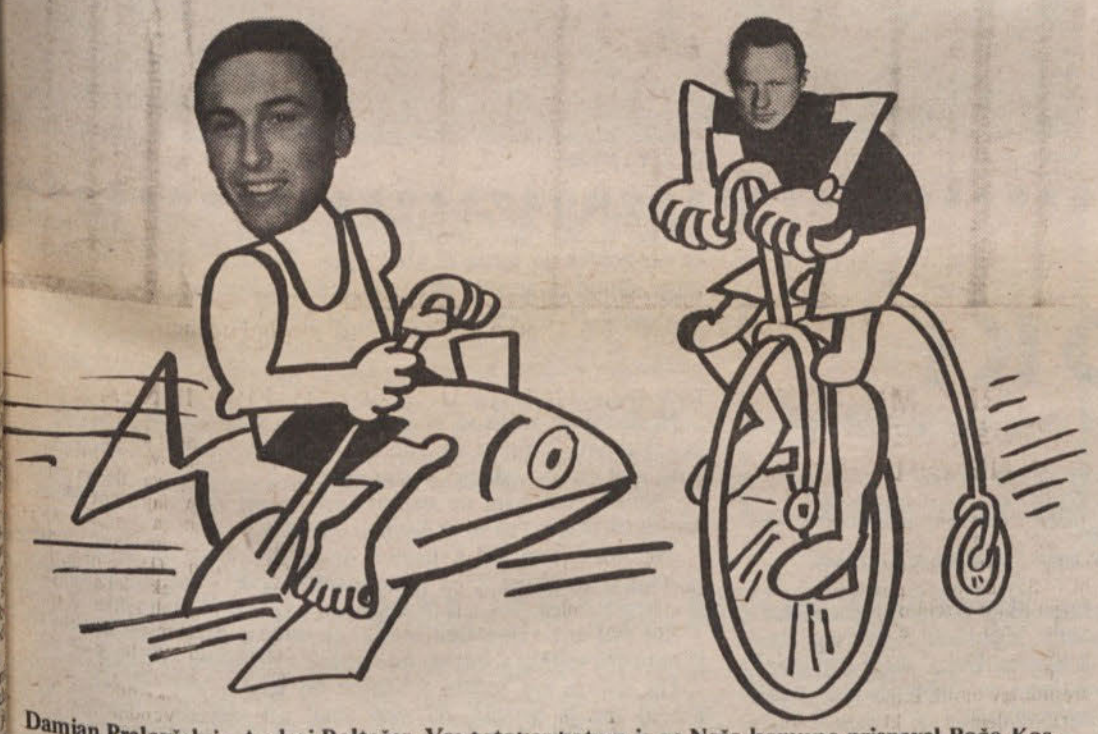

Damjan Prelovšek in Andrej Boltežar. Vse fotokarikature je za Našo komuno prispeval Božo Kos.

VLEČNICA NA ŠENTJOŠTU

Za smučarje, ki si želijo smuke blizu Ljubljane, je zelo prikladno smučišče na Šentjoštu. Dostop je možen z avtomobili do vasi Šentjošt, ki je oddaljen od Ljubljane 24 km. Pot je redno plužena, saj vozijo na redni progi avtobusi, tako da je možen dostop tudi nemotoriziranim smučarjem. Vlečnica, ki je last prizadevnih domačinov, ima vlečne dolžine 300 m, najdaljši teren za smuko je 500 m. Cena vlečnice je 50 starih dinarjev za posamezni vlek, za skupino pa 1000 SD na uro.

FRANCI KONČAN, Horjul

NA IGU SLABI POGOJI ZA TELESNO VZGOJO

Na Igu so pogoji za kvalitetno telesno vzgojo zelo slabi. Vloga telesne kulture za psihofizični razvoj mladih ljudi dobiva vse večji poudarek. Toda teorija in želje so eno, praksa pa je drugo. Nova šola je bila zgrajena pred petimi leti, toda pouk telesne vzgoje je še vedno vezan na improvizacijo po hodnikih in avlah. Vedno znova se sprašujemo, kdaj bo končno zadoščeno osnovnim zahtevam za pouk telesne vzgoje, da bo šola dobila telovadnico.

Zunaj na prostem je pouk telesne vzgoje okrnjen in odvisen od vremenskih razmer. Težišče dela je na provizoričnem rokometnem igrišču, ki pa ne ustreza, saj je po dežju igrišče blatno, v suhem vremenu pa zelo prašno.

V mesecu novembru se je začela uresničevati dolgoletna želja in potreba po asfaltirani plošči, ki bo služila tako za rokomet kot za košarko.

Poleg učencev šole pa gostujejo na rokometnem igrišču člani športnega društva „Mokerc" Ig, ki tekmujejo v LCRL. Zaradi neustreznega igrišča bi morala ekipa v bodoče prenehati s tekmovanjem. Začetna dela za asfaltiranje so opravljena, nadaljevali pa bodo spomladi. Šoli kot investitorju je del sredstev zagotovila občinska skupščina, del bo prispevala ObZTK Vič, precej pa bodo prispevali učenci in mladina s prostovoljnim delom. Igrišče bo velikega pomena za nadaljnji razvoj športa na Igu.

TONE GLAVAN
Ig 51

ZAKAJ ROKOMETAŠI »MOKERCA« NISO DOSEGLI BOLJŠIH REZULTATOV?

Čutim se dolžnega, da kot dolgoletni sodelavec in poznavalec razmer v tem kolektivu pojasnim objektivne vzroke, zakaj društvo Mokerca ni med vodečimi v LRCL. Moštvo je v sezoni 1970 – 1971 nastopilo v zelo slabih razmerah. Igrišče je kljub popravilom in stalnemu vzdrževanju za tako kakovostno tekmovanje skorajda neuporabno. Ob najmanjšem dežju se spremeni v blatno jezero, če je suho, pa se dvigajo oblaki prahu. Ni čudno, da je tekmovalna komisija LRCL sklenila, da Mokerc lahko nastopa na tem igrišču le v jesenskem delu tekmovanja. Pomladi pa, če igrišče ne bo asfaltirano, se Mokerc izključi iz LRCL. Poleg tega pa po odhodu tov. Štuklja niso imeli trenerja, pač pa sedem gostovanj pri najboljših moštvih lige. Doma so igrali le tri tekme. Osvojili so osem točk in pristali na osmem mestu od dvanajstih moštev. Na pomlad kaže bolje. Dobili so novega trenerja, tov. Markoviča iz Celja. Je redni študent VŠTK in poleg ligaškega moštva skrbi tudi za pionirsko vrsto. Videti je, da bo asfaltirano tudi prepotrebno igrišče. Pomladi sedemkrat gostijo najboljša moštva lige in bo verjetno prav Mokerc krojil sam vrh. Če bo vodstvo društva uspelo zagotoviti vsaj najpotrebnejša finančna sredstva in zadržati trenerja, bomo lahko priča tudi dobrim rezultatom.

JOŽE GREBENC, Ig 180

Rokometaši ŠD „Mokerc" Ig najboljši v občini in med najboljšimi na ljubljanskem območju

Slovenski oktet na proslavi v Polhovem Gradcu

PRAZNOVANJE DNEVA REPUBLIKE

V soboto, dne 28. novembra 1970 smo praznovali dan republike. Dopoldne smo imeli pouk, po končanem pouku pa smo se zbrali vsi učenci in nekaj staršev v avli naše šole.

Najprej so štirje učenci pripovedovali o dnevu republike, nato pa je bil sprejem cicibanov v pionirsko organizacijo. Za predsednikom pionirjev Matjažem Podlogarjem so ponovili pionirsko zaobljubo.

Vsi so dobili izkaznice, mladinke pa so jim privezale okrog vratu rdeče rute in jim dala na glavo pionirske kape.

Zatem je tovariš ravnatelj razdelil vsem najboljšim učencem knjige, ki sta jih dali tovarni Gorenje iz Velenja in Zlatorog iz Maribora.

Počakali smo nekaj časa, da je prišel Slovenski oktet. Ko so stopali na oder, smo jim navdušeno ploskali.

Najprej so nam zapeli dve partizanski pesmi, potem pa so se vrstile druga za drugo narodne pesmi.

Najbolj všeč mi je bila pesem Žabe.

Vsi smo se zatopili v poslušanje in tričetrt ure je kar prehitro minilo.

Ob koncu nastopa so se nam pevci pred avili, učenka iz našega razreda pa jim je podarila šopek nageljnov. Poprosili smo jih še, da so se z nami slikali.

Ostal nam bo lep spomin na ta dan. JOŽICA KRŽIŠNIK, 8. b

SLOVENSKI OKTET NA BREZOVICI

27. rojstni dan republike smo na osnovni šoli Brezovica praznovali še posebno slovesno: 28. novembra nas je obiskal Slovenski oktet, ki je priredil v avli naše šole prelep koncert.

Slovenski oktet, ki je bil ustanovljen leta 1950, danes nadaljuje bogato tradicijo zborovskega petja v komornem stilu brez dirigenta. Po njegovi umetniški kvaliteti ga je kritika proglasila za enega najboljših ansamblov v Jugoslaviji. Enako navdušeno ga je pozdravljalo občinstvo in kritika na mnogih njegovih turnejah po svetu: v Italiji, Zahodni Nemčiji, Franciji, na Norveškem, Avstriji, na Kitajskem, ZSSR, ZDA in Kanadi. Po letu 1967, ko je bil ansambel pomlajen z mnogimi novimi člani, je oktet po mnenju jugoslovanskih kritikov v sedanji postavi dosegel ali celo presegel visoko umetniško raven, po kateri je bil znan že prej.

S svojim petjem so navdušili tudi nas učence, saj so to popoldne peli prav nam. Zapeli so nam 14 pesmi. Po vsaki smo jim poklonili bučen aplavz. Posebno močno smo ploskali po izvedbi: Ribniške, ruske narodne Dvanajst razbojnikov, Žab, Maškovih Mlatičev, Črnske duhovne in Kozinovega Obroča.

Skratka, bili smo očarani in nadvse zadovoljni. Po končanem sporedu so se mladinci zahvalili za njihovo res prelepo petje in tudi čestitali ob 20-letnici obstoja tega okteta.

Ker so pevci videli, kako smo navdušeni nad njihovim petjem, so urezali še eno. Kar verjeti nismo mogli, da se je treba že posloviti, kajti marsikdo bi njihovo petje še kar naprej poslušal. JANEZ BURGER, 8. r

BO KMEČKA MODROST PRESAHNILA?

Reden je pojav, da odhajajo s podeželja najbolj bistri šolarji v mestne šole in v zgodovini Slovencev so prav ti prispevali največji delež k razvoju jezika in narodne zavesti.

Sedaj opažamo, da gredo v mesta za zaposlitvami tudi ostali, ki se ne vračajo. Doma ostanejo le redki in še tisti so manj izobraženi, kar vpliva na umski razvoj njihovih otrok. Ti otroci so v predšolski dobi za marsikaj prikrajšani, saj starši v vsakdanjem boju za obstanek pozabijo na njihovo vzgojo, v času šolanja pa so pomembna delovna sila na kmetiji.

Prepričljiv je tudi podatek, da imajo kmečki otroci le nekaj desetink odstotka staršev z višjo izobrazbo in še to je v večjih naseljih le zdravnik in prosvetni delavec, v manjših vaseh pa nihče.

Zaradi teh in drugih pogojev imajo šole na podeželju težjo nalogo kot one v mestih in zato imajo tudi večji in često očiten osip učencev.

LOJZE SEVER,
V. Lašče

VESTI IZ PODPEČI

PRENOVLJENA CESTNA RAZSVETLJAVA V PODPEČI

Tudi v Podpeči smo bili že krepko potrebni cestne razsvetljave. Domačini so zbrali skoraj ves denar in razsvetljava je bila tu. Uradno je zagorela 28. novembra 1970.

PROSLAVA OB DNEVU REPUBLIKE V PODPEČI

29. novembra ob 15. uri se je pričela proslava v čast republiki Jugoslaviji. Ta praznik praznujemo že 27 let. Proslavo smo pripravili mladinci in pionirji z Osnovne šole Preserje in Oktet Svobode iz Podpeči. Glavni program pa so imeli mladinci iz terena. Proslava je trajala dve uri in je bila dokaj pestra. Na proslavi je govoril tov. Kocjan, ki je na kratko prebral letošnje pridobitve v našem kraju (asfaltiranje ceste Kamnik – Preserje, pokopališče v Preserju, telovadnica na šoli Preserje, elektrifikacija itd.). Mislim, da mladinci in krajevne organizacije letos niso spale, kar nam dokazujejo lepi uspehi. Proslavo je zaključil pevski zbor z Internacionalo.

Lep pozdrav. Vaša dopisnica
MARIČKA JARC

NI LOKACIJE ZA ŠOLO V ROŽNI DOLINI

V torek, 15. decembra 1970. leta se je sestal v Osnovni šoli Vič roditeljski svet, v katerem smo vključeni vsi zastopniki razredov. Prisostvovali so tudi nekateri člani učiteljskega zbora z ravnateljem in pomočnikom ravnatelja.

Poleg ostalega dnevnega reda smo obravnavali tudi poročilo pripravljalnega odbora za gradnjo nove šole. Predstavnik odbora je navedel, da so razpravljali o dveh predlogih za lokacijo in sicer:

1. v Rožni dolini (pri začetni postaji bivše Pionirske proge);
2. ob Viški cesti (nasproti bodočega Doma upokojencev).

Občinska skupščina Ljubljana-Vič-Rudnik je predvidela lokacijo za graditev šole ob Viški cesti, kot je določeno v urbanističnem načrtu. Svoj predlog utemeljuje s tem, da je sicer lokacija v Rožni dolini primerna, ampak bi pripravljalna dela trajala dlje časa, v tem ko bi se ob Viški cesti dela lahko kmalu začela.

Po predlogu Občinske skupščine bi pričeli z gradnjo v letu 1973 in končali 1975. leta. Člani odbora pa so menili, da bi bil rok začetka gradnje predolg, zato so predlagali, da se s pripravljalnimi deli takoj začne. Razpravljali so tudi o možnosti uvedbe samoprispevka za novo šolo.

Mnenja sem, da bi morali občani na zborih volivcev razpravljati o predlagani lokaciji, še preden bi občinska skupščina sprejela dokončni sklep.

Rožna dolina je postala velik okoliš, ki bi nujno potrebovala novo šolo. Osnovna šola Vič je že tako obremenjena, da morajo učenci imeti kar tri izmene pouka. Kapaciteta učencev po razredih že p[...] sega normative. Šola v Rožni dol[...] bi bila odmaknjena od hrupa in [...] varnosti ob naraščajočem prome[...]

Ali je Krajevna skupnost Ro[...] dolina spremenila svoje stališče [...] škodo občanov?

Občinska skupščina Ljublja[...] Vič-Rudnik pa bi lahko opus[...] toga stališča do tega vprašanja in [...] bi v svojem urbanističnem nač[...] upoštevala tudi mnenja in predlo[...] občanov Rožne doline.

DUŠAN KOMA[...]
Ljublja[...]
Rožna dolina c. IV. št. [...]

PRIHODNOST BARJA

Domačini na Barju so že pred [...] som z zaskrbljenostjo opazili, da [...] iz leta v leto vse več svetlih lis [...] njihovih temnih njivah. Rodovi[...] črnice je čedalje manj, povprečn[...] 1 cm na leto. Pod travno rušo [...] ginja malo počasneje, na njivah [...] treje. Iz tega sledi, da grozita k[...] tijstvu na Barju dve pogubni nev[...] nosti. Ena je preslica, ki je dom[...] že uničila govedorejo, druga nev[...] nost pa je tanjšanje rodovitne pr[...] ki bo v končnem učinku onemo[...] čila vsakršno gospodarsko de[...] nost, kajti na polžarici ne uspeva [...] bena rastlina, razen škodljive p[...] lice, niti drevje ne!

Torej, razne zamisli o sijajni [...] hodnosti Barja nimajo nikak[...] osnove in je škoda vsakega din[...] za razne brezplodne poizkuse. [...] najbolj koristno je redno čišč[...] jarkov in ravno tega je v zadnjih [...] setletjih odločno premalo.

Prof. M[...]

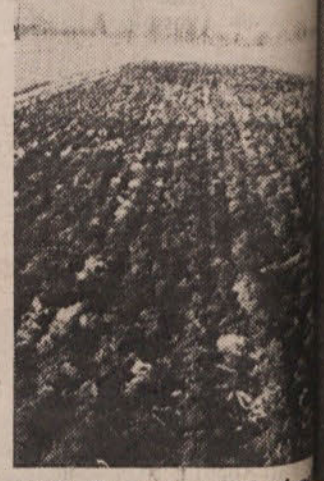

Svetle lise na temnih barjan[...] njivah

OSEBNI AVTO NA BREGU GRADAŠČICE

Ob ostrem ovinku iz Gorupove ulice v Dobrilovo ulico (ob stanovanjski hiši št. 10.) je pot ob bregu Gradaščice nezavarovana. Varnostno zrcalo, ki je sedaj razbito že od prvih dni meseca decembra 1970, ne more v takem stanju kaj prida služiti voznikom. Tudi nameščeni prometni znak ob tem ovinku, čigar „lice" je obrnjeno vzdolž Dobrilove ulice, je močno nagnjen in slabo viden že več kot dva meseca.

Globoki „kolesnici" osebnega avtomobila, ki je končal svojo neurejeno vožnjo na vrtičku Franca Stojana iz Zeljarske ulice 2, dokazujeta, da je bil resnični storilec škode ob porušenih stebrih tega vrtička voznik sam. Tudi vrtičkar, tovariš Stojan Franc je obdržal na svojem domu pločevinsti del tega vozila, s čemer si želi priboriti pravico do povračila nastale škode. Sicer imetniku debelejše denarnice resnično ne pomeni nekaj desettisočakov kaj prida, a vsem, ki se prebijajo iz meseca v mesec, je tudi to mnogo. Zato tovariš Stojan, ki ni več mlad, prosi vsepovsod pojasnila o storilcu povzročene škode na njegovem vrtičku. Vsakomur, ki bi mu vedel o „divjem" vozniku povedati njegove osebne podatke, bo oškodovanec hvaležen. Skrbno obdelan vrtič prinaša občanu prenekateri prihranjeni dinar, ki ga lahko koristi za druge potrebščine.

Četudi so vse razbitine avtomobila že odstranjene, je prizadejana škoda ostala, dokler ne bomo skupno pomagali najti željeno pojasnilo tovarišu Stojanu Francu iz Zeljarske ul. 2. v Ljubljani.

OB NOVEM LETU ZA NAŠE NAJMLAJŠE

DEDKOVI MEDVEDKI

Mesto je veliko. Mnogo babic in dedkov živi v njem. Našega dedka in babice pa ni več med nami. Po dolgih letih težkega življenja sta utrujena legla k počitku.

Tale naš dedek je napravil mnogo medvedkov. Vse je razdal otrokom, da so se igrali z njimi. Vem, da se jih radi spominjajo. Tisti pa, ki smo bili takrat že večji, se spominjamo tudi dedka in babice.

Stanovala sta tam na vrhu premnogih stopnic. Babica je vselej hitela po njih, da bi bila prej spet pri svojem dedku. Kajti dedek ni šel nikoli iz hiše. Preveč je bilo stopnic tja do veže, da bi jih zmoglo njegovo bolno srce.

Sosedje so se pritoževali nad mrazom, ki je puhtel iz zidov stare hiše. Samo starčka nista tožila. In res je bilo v njunem stanovanju vedno prijetno toplo. Pa ni bilo tako dobro zakurjeno. Grela ga je tiha ljubezen, ki je starčka družila.

Ni bilo skoraj dneva, da ju ne bi obiskal. Rada sta videla, da sem prihajal. Pa tudi meni je bilo prijetno v njunem toplem domu. Opazoval sem babico, kako se je sklanjala nad lonci, medtem ko je dedek sedel za šivalnim strojem in delal medvedke.

Dedku so se tresle roke. Toda škarje so se ravno zagrizle v blago, kadar jih je dedek zastavil, da ukroji novega medvedka. Na starost mu je vse bolj pešal vid. Nosil je debela očala, a vseeno se je sklanjal prav nizko nad delo. Toda vsi šivi, ki jih je na medvedkih napravil, so bili enakomerni in čvrsti, da še danes drže.

Prve oblike, ki jih je dedek zarezal v tkanino, so kaj malo kazale, da bo iz njih nastal medvedek. Potem je zdrdral stroj in dedek je napolnil vse z žaganjem ali lesno volno. Tedaj so se zaokrožile prednje tačke, trup, noge in kosmata glavica. Dedek je napravil nanjo smrček in medvedek je zadihal. Prišil je drobne očke, medvedek je videl. Še tačke, noge in ušesa – medvedek je živel.

Delo je bilo pri kraju in dedek je tedaj postavil medvedka na mizo predse. Molče ga je opazoval.

„Glej, glej," je dejal nato. In to so bile njegove prve besede, odkar je sedel k delu. „Spet je eden," se je pogovarjal sam s seboj. „Čudno, tudi ta je drugačen!"

„Vse medvedke napravim po istem kroju, pa dva nista enaka," nam je pojasnil.

Toda še preden so dobili medvedki imena po svojih posebnih lastnostih, so zvonili pred vrati otroci in so že na pragu vpraševali s svojimi tankimi glaski:

„Ali je že moj medvedek? "

In vsi žalostni so odhajali, kadar jih je babica skušala tolažiti:

„Še ne, a bo prav kmalu."

Toda vsi veseli so odšli, stiskajoč na srce svojega medvedka, kadar ga je dedek potisnil v njihovo naročje z naročilom:

„Na! Pa pazi ga, veš! To je tako dober medvedek."

Tega ni dedek nikoli pozabil dodati. In morda je tudi tisti večer potožil:

„Babica, spet je šel eden od naju."

In babica mu je nemara odgovorila:

„Eh, dedek, kar prav je tako! Saj jih imajo tako radi."

Starčka sama pa nista imela nobenega medvedka. Komaj da je utegnil kakšen prenočiti v njunem toplem stanovanju. Zjutraj se je gotovo prikazala kodrasta glavica pri vratih:

„Ali je že moj medvedek? "

Nekega dne pa se je oglasila babica iznad loncev:

„Dedek, še zanj ga napravi!"

In pokazala je na mene. Dedek me je pogledal iznad očal, nasmehnil se je in dejal:

„Ta je vendar že prevelik! Mara on za medvedke!"

Bal sem se, da misli dedek zares. Zato sem hitro vzkliknil:

„O, prosim, dedek, napravi mi ga!"

Dedek se je zresnil, položil mi je roko na ramo in mi rekel:

„No, dobro! Napravim ti ga!"

Dolgi so bili dnevi čakanja in mnogo jih je bilo. Nisem vzdržal in sem šel poizvedovat, kdaj bo medvedek. Našel sem dedka v postelji. Zdravnik je prihajal vsaki dve uri k njemu. Dajal mu je piti grenka zdravila, da bi ne opešalo njegovo bolno srce. Babica je stala dedku ob zglavju, nared, da ustreže vsaki njegovi želji.

„Nisem ti še napravil medvedka," je rekel dedek, ko je odprl trudne oči.

„Ah, kaj," sem odmahnil z roko. „Saj lahko počakam!"

„Ne, ne, moral bi ti ga že narediti!"

„Saj boš, dedek," mu je prigovarjala babica. „Samo da ozdraviš, pa jim boš spet delal medvedke."

„Ja, ja, prav imaš," je pritrdil dedek. „Ti boš dobil prvega", mi je obljubil.

Babica si je skrivaj utrla solzo.

Prišel je zdravnik. Zmešal je dedku grenko pijačo. Potem mu je ukazal, da ne sme iz postelje.

Tisto noč nisem mogel zaspati. Mislil sem na dedka. Tako slab se mi je zdel v postelji. Kaj če grenka zdravila ne bodo pomagala?

Vstal sem in stopil k oknu, od koder se je videlo v dedkovo stanovanje. Ostrmel sem. Tam je gorela luč. Dedek je sedel za mizo in medvedek je nastajal pred njim. Še roke, zdaj se je zganil noge, shodil je, še nekaj šivov in dedek je končal svoje delo.

Tale naš dedek je napravil mnogo medvedkov. Vse je razdal otrokom, da so se igrali z njimi . . . Ilustracija ak. slikar France Godec.

Posadil je medvedka predse in ga dolgo, natančno opazo[...] Potem ga je še enkrat pobožal. Počasi se je dvignil s stola, na[...] počasneje oddrsal k vratom, kjer je ugasnila luč. Vse je utonil[...] temi.

Naslednjega jutra se je babica odela v črnino in je imela r[...] oči. Vsi smo jokali z njo, ko smo spremili dedka, ki je po m[...] letih spet enkrat odhajal iz stanovanja.

„Nikdar več nam ne napravi niti enega samega medvedka," [...] hlipali otroci, ko so se poslavljali od dedka.

Popoldne sem šel k babici, da bi ne bila čisto sama v t[...] tesnem stanovanju, ki je tako naenkrat postalo mrzlo in prev[...]

„Poglej, medvedka ti je pa vseno napravil," mi je dejala ba[...]

Zajokal sem. Dogodek iz minule noči je bil resničen. Dede[...] je napravil velikega, belega medvedka z drobnimi, črnimi očmi.

Do večera sva sedela z babico ob ognju, ki je umiral v pe[...] Potem me je prosila, da sem ostal pri njej tudi ponoči. N[...] mogel zaspati. Tiščal sem se medvedka in sem mislil na de[...] Jutro se je že svitalo, ko sva z babico vstala. Skuhala sva čaj [...] do takrat ni babica ničesar zaužila.

Naslednjega jutra se je babica odela v črnino in e imela rdeče oči. Vsi smo jokali z nj, ko smo spremili dedka, ki je po mnogih letih spet enkrat odhajal iz stanovanja.

„Nikdar več nam ne napravi niti enega samega medvedka," hlipali otroci, ko so se poslavljali od dedka.

Popoldne sem šel k babici, da bi ne bila čisto sama v t[...] tesnem stanovanju, ki je tako naenkrat postalo mrzlo in prev[...]

„Poglej, medvedka ti je pa vseno napravil," mi je dejala ba[...]

Zajokal sem. Dogodek iz minule noči je bil resničen. Dede[...] je napravil velikega, belega medvedka z drobnimi, črnimi očmi.

Do večera sva sedela z babico ob ognju, ki je umiral v pe[...] Potem me je prosila, da sem ostal pri njej tudi ponoči. N[...] mogel zaspati. Tiščal sem se medvedka in sem mislil na de[...] Jutro se je že svitalo, ko sva z babico vstala. Skuhala sva čaj [...] do takrat ni babica ničesar zaužila.

Takrat je pozvonilo. Pred vrati je stal droben otrok, kodr[...] velikimi, dobrimi očmi.

„Ali je že moj medvedek? " je nedolžno vprašal, ko mu je babica odprla.

„Joj," se je babica obrnila k meni. „Tudi temu otroku je [...] obljubil medvedka. Pa ni več zmogel, revček."

„Ali je že moj medvedek? " je ponovil deček pri vratih.

„Žal mi je, fantek . . .", je s težavo povedala babica. Teda[...] spoznal, kaj mi je storiti. Pograbil sem svojega medvedka.

„Glej, babica, tole je njegov medvedek! Vidiš, dedek te [...] zabil! Dedek ni pozabil na nikogar od nas".

Izročil sem mu svojega belega medvedka.

Babica me je pogladila po laseh in naju pustila sama. Fantič[...] solznih oči, se je zdaj veselo nasmehnil. Stisnil je k sebi med[...] belega medvedka s črnimi očmi, ki so tako žalostno gledale.

Vrnil sem se k babici. Vsak v svojem kotu sva glasno zaihte[...]

Tako sem ostal brez medvedka. Dedka pa tudi ni bilo več. [...] mi napravil novega. In kmalu tudi babice ni bilo več. Šla [...] dedkom, da bi ne bil tam tako sam. V njuno stanovanje pa [...] vselili tuji ljudje. Venomer so se pritoževali, da veje mraz [...] belih, kamnitih zidov.

Mesto je veliko. Mnogo babic in dedkov živi v njem. Sa[...] stega dedka ni, ki je tolikim otrokom napravil medvedke. In [...] babice ni več, ki je vsa leta živela ob njem in ga je ljubeče [...] dovala iznad sopare in loncev, ko se je sklanjal nad svojim delo[...] bi tanki glasek pri vratih ne vprašal zaman:

„Ali je že moj medvedek? "